

LAULUN AATE

Maakuntalaulujen historia ja käytäntö nationalistisen kansanopistoaatteen siivittämänä

Tutkielma

Syksy 2010

Musiikin maisterin opinnot

Kirkkomusiikinosasto

Rosina Winstén

Sibelius-Akatemia, Helsinki

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	
2 TUTKIMUSTAVOITE	6
2.1 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	8
2.1.1 Hermeneuttinen ymmärtäminen	8
2.1.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus	8
2.1.3 Käsitehistoria	9
2.1.4 Mentaliteettihistoria	10
2.1.5 Kulttuurihistoria	11
2.1.6 Laulukirjat	12
3 TANSKALAINEN N.F.S. GRUNDTVIG	13
3.1 Grundtvigin nuorisonkasvatusaate	15
3.2 Suomalaisen kansanopiston alkuvaiheita	16
4 LEIJONALIPPU	19
5 LAULUN AATE	21
6 KARTOITUKSEN TULOKSET-MAAKUNTIEMME LAULUT	23
6.1 Savonia	24
6.2 Tavastia	25
6.3 Finlandia Septentrionalis ja Finlandia	27
6.4 Ostrobhotnia	29
6.5 Laponia	31
6.6 Nylandia	31
6.7 Karelia	32
6.8 Alandia	33
7 IDENTITEETTINÄ KANSAKUNTA	33
7.1 Identiteetti	35

7.2 Identifikaatio	37
7.3 Kansakunta	38
8 ”HENKINEN EUROOPPAMME”	39
8.1 Autonominen Suomi Euroopassa	40
8.2 Paneurooppalaisuus, svekomania ja fennomania	42
8.3 Kulttuurien Eurooppa	43
8.4 Savolainen Euroopassa	45
9 KYSELYTUTKIMUS; MAAKUNTALAULUJEN KÄYTTÖ LAHDEN PERUSKOULUISSA	48
9.1 Koulutus ja valmistumisvuosi, oman musiikkikoulutuksesi painopiste ja keskeinen osaamisalue	48
9.2 Maakuntalaulut ovat olleet vahva osa suomalaista lauluperinnettä. Oma historiasi maakuntalaulujen "kuluttajana", kokemuksia kouluajaltasi.	49
9.3 Jos kaikki maakuntalaulut ovat sinulle tuttuja, kirjoita HEP, muussa tapauksessa luettele kolme ensimmäisenä mieleen tullutta kappaletta.	49
9.4 Laulatteko a) koulun juhlatilaisuuksissa maakuntalauluja (syyskauden avajaiset, itsenäisyyspäivä, kevät jne.) b) kuoro-ohjelmistona maakuntalauluja c) maakuntalauluja integroituna muuhun opetukseen (esim.maantieto, historia).	50
9.5 Kuuluvatko maakuntalaulut opetussuunnitelmaasi kaikilla luokka-asteilla.	51
9.6 Muiden kansallisuuksien osallistuminen perinteiseen kouluopetukseen on muuttanut joitakin käytänteitä. Onko maakuntalaulujen asema mielestäsi heikentynyt tai saanut väistyä kansallislaulujen tai muun kansainvälisen musiikin tieltä? Rajoittaako kansainvälisyys paikallisuutta?	51
9.7 Maakuntalaulut syntyivät vahvistamaan yhteisöllisyyden tunnetta. Ne ovat tietyn aikakauden tuotteita. Vastaavatko maakuntalaulut enää alkuperäisessä tarkoituksessaan yhdistävänä tekijänä vai ovatko koulut löytäneet omia, omaa yhteisöllisyyttään tukevia lauluja.	52
9.8 Eräässä artikkelissa nuori epäili maakuntansa lauluksi Leevi and the Leavingsin ”Pohjois-Karjala” -kappaletta. Olisiko syytä luoda uusia maakuntalauluja? Onko Päijät-Hämeen laulu löytänyt paikkansa	52

maakunnan omana lauluna?	
9.9 Kouluun syntyy uutta musiikin opetusmateriaalia lähes vuosittain. Laulut tuntuvat vaihtelevan musiikkimuodin mukaan. Jotakin Perinteistäkin aina löytyy. Minkälaista lauluperinnettä sinä haluat välittää eteenpäin.	53
9.10 Yhteenveto	53
10 POHDINTA	56
LÄHTEET	60
LIITTEET	69

1 JOHDANTO

Työskennellessäni kansalaisopiston tuntiopettajana valmistelin vanhusten musiikkihetkeen lauluja tutkimalla perinnöksi saamiani koululaulukirjoja. Vuosikymmenten läpileikkauksena löytyi teoksia muun muassa Parviaiselta, Siukoselta ja Ingmanilta. Joukossa kolme kansanopiston laulukirjaa vuosilta 1918, 1939 (nuottipainokset) ja 1957 (sanapainos). Kirjojen lauluissa oli myös tuttuja koululaulukirjojen kappaleita, mutta ennen kaikkea vahva edustus hengellisiä ja isänmaallisia lauluja. Käsite *kansanopistolaisuus* syntyi tutkiessani laulukirjojen otsikoita, kuten *Kansanopistolaismarssi* ja *Kansanopistolaisten tervehdyslaulu* (Kansanopiston laulukirja 1918, 176, 156). Laulujen nimet *Kansan naiselle* ja *Työläismarssi* tai *Internatsionale* (Kansanopiston laulukirja 1918, 555, 571, 553), jonka ensimmäiset sanat ovat: ” Työn orjat, sorron yöstä nouskaa! ”, herättivät kiinnostuksen kansanopistolaisuuteen, joka suvereenisti sekoittaa henkeä, isänmaata ja työväenaatetta. Merkillepantavaa on myös partio- ja raittiusaatteen esille tuominen kansanopiston lauluissa. Kokoelma on pyrkinyt vaikuttamaan laajasti ihmisen kokonaisvaltaiseen hengen ja ruumiin kuntoon. Kansanopiston laulukirjassa vuodelta 1918 on alkusanoissa todettu: ”.....Sellaisilla lauluilla, joita tässä laulukirjassa on, voidaan tehdä niin syvällistä sivistystyötä, että ainoastaan parhaat puheet ja keskustelut vetävät sille vertoja.” (Kansanopiston laulukirja 1918, IV).

2 TUTKIMUSTAVOITE

Tutkimukseni aihe sai alkusykäyksen termistä *kansanopistolaisuus*. Tämän johdattamana perehdyin kansanopistoaatteen historiaan ja kansanvalistustoiminnan periaatteisiin. Kirjallisuuslähteiden avulla tutkin tanskalaisen kirjailijan ja ajattelijan N.F.S. Grundtvigin kasvatustilastusta ja kansanopistoaatteen syntyä. Kansanopistojen aatemaailma kasvoi poliittisesti sopivalla alustalla ja valtioiden sisällä asuvat kansat tulivat yhä tietoisemmiksi omasta kulttuuristaan. Tähän sarkaan oli helppo kylvää nationalismin siemen. Sen lisäksi, että kansa koki olevansa oma, valtiosta erillinen yksikkönsä, erottuivat alueellinen kulttuuri, luonto ja kieli omaksi vahvuudekseen. Osoituksena tästä erityisyydestään maakunnat loivat runoja sävelineen joita yhteisissä juhlallisuuksissa laulettiin ”yhtenä heimonä”. Maakuntien kehitystä ja maakuntalaulujen syntyä on tutkimuksessa selvitetty eri lähteiden avulla. Jokainen maakunta halusi tuoda esille omaa erityisyyttään ja lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Autonomian aikana ja itsenäistymisen alkuvaiheessa omaksutut kansalliset laulut vahvistuivat entisestään maailmansotien vaikutuksesta ja niiden merkitys on ollut vakaa pitkälle nykyaikaan. Mikä on tilanne tämän päivän yhtenevässä Euroopassa. Laulammeko kansana maakuntalauluja yhteisöllisyyden osoittamiseksi. Identiteetti ja kansallisuusaate ovat saaneet uusia ulottuvuuksia. Eurooppalainen demokratia, maahanmuuttopolitiikka ja alueelliset väestömuutokset esimerkiksi työllisyyden kautta, vaikuttavat maakuntien ja siellä asuvien yksilöiden ajatteluun ja toimintaan.

Tutkimuksen oli tarkoitus selvittää myös maakuntalaulujen tätä päivää Lahden peruskouluissa. Kuinka tunnettuja laulut ovat ja minkälaisissa yhteyksissä niitä kouluissa käytetään. Tutkittavien henkilöiden, eli musiikinopettajien yhteystietojen saaminen oli mutkikasta. Lahden kaupungin koulutuspalvelukeskus välitti koulutoimenjohtajan yksikantaisen viestin, jossa kehoitettiin olemaan yhteydessä suoraan koulujen rehtoreihin. Ohjeiden mukaisesti toimimalla tiedot kouluista ja rehtoreista tuli etsiä jokaisen koulun erillisiltä kotisivuilta. Sähköiset yhteystiedot olivat kohtuullisen hyvin löydettävissä nettisivuilta ja ainoastaan jokunen rehtori tavoitettavissa pelkästään puhelimitse. Ratkaisuna oli yhteyden ottaminen sähköpostilla 22:den koulun rehtoriin. Vastauksia tuli

kaikkiaan seitsemän. Jotkut rehtorit halusivat kyselyn itselleen tulostaakseen tutkimusaineiston opettajille. Muutama rehtori ilmoitti, että heidän puolestaan kyselyyn osallistuminen onnistuu, mutta opettajien yhteystiedot puuttuivat viesteistä. Kaikkien koulujen nettisivuilla ei ollut opettajaesittelyä ja opettavien aineiden vastuuopettajia, joten omatoimisesti tiedon hankinta oli vaikeaa. Rehtoreista kaksi antoi hallinnoimansa koulun musiikista vastaavien opettajien yhteystiedot ilman erillistä kyselyä. Kyselylomake oli luotu Sibelius-Akatemian Webropol –tietokantaan valmiiksi ja sen toteuttaminen olisi vaatinut opettajien sähköpostitietoja. Kyselyn monistamien olisi vaikeuttanut vastauksien saantia entisestään, puhumattakaan loppuyhteenvedon onnistumisesta. Oletettu lopputulos monimutkaistui joka tapauksessa, sillä kyselyyn vastasi lopulta yksi opettaja. Koulumaailmasta ei tulisi riittäviä käytännön kokemuksia ja nykyhetken kuulumisia maakuntalaulujen osalta. Tietopohjan laajentaminen kirjallisuuteen perustuvaan pohdintaan, nationalismin tutkimiseen ja sen kautta mahdollisten merkitysten hakemiseen, saattaisi tuottaa tietoa siitä miksi maakuntalauluja yhä lauletaan. Eurooppalaisuuden pohtiminen ja sen tuomien uusien haasteiden sekä vaikutusten ymmärtäminen kansallisuuden käsitteeseen saattaisi antaa myös lisäymmärrystä tilanteeseen.

Tutkimuksen tavoitteena ja tutkimuskysymyksenä oli maakuntalaulujen käyttö Lahden peruskouluissa, mutta tähän alkuperäiseen tavoitteeseen ei tutkimuksen edetessä ollut mahdollisuutta päästä. Uudeksi tutkimuskysymykseksi muodostui ajatus *maakuntalaulu eurooppalaisessa Suomessa*, jota tämän tutkimuksen kuluessa pystytään hyvin kapeasti hahmottelemaan. Ehkä lopulliseksi tutkimuksen ytimeksi onkin muodostunut käsite *laulun aate*, jonka ideologiaa pohditaan tutkimuksen kuluessa useampaan otteeseen. Laulun aatteeseen liittyy historiallisen aikakäsityksen lisäksi kieli, jolla hahmotamme maailmaa ja omaa identiteettiämme. Voidaan ajatella, että laululla on myös identiteetti, joka heijastelee koko yhteiskunnan kollektiivista tilaa. Niinpä tutkimuksessa pohditaan myös kansalaisuuden käsitettä muutaman pohjoismaisen kirjailijan näkökulmasta laajentaen sitä nationalismiaatteen kautta ymmärrykseemme itsestämme kansana ennen ja nyt. Maakuntalauluilla on tässä pohdinnassa tärkeä merkitys, sillä ne ovat olleet autonomisen Suomen nationalististen pyrkimysten eräs muoto, joita kansan keskuudessa on levitetty lisäämään yhteisöllisyyden tunnetta. Onko maakuntalauluille enää tilausta nyky-Suomessa.

2.1 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

2.1.1 Hermeneuttinen ymmärtäminen

Alkulähtökohtana on hermeneuttinen tutkimus ja erityisesti hermeneuttinen ymmärtäminen, johon liittyy traditio ja tulkinta. Tarkoituksena on ymmärtää mennyttä, koettua aikaa, josta siirrytään nykyisyyteen ja lopulta suunnataan katse tulevaan, yrittäen arvioida odotettavissa olevia tapahtumia (Oulu.fi, Lisuri). Jos halutaan etsiä tämän tutkimuksen alkuvaiheita ja sitä oivallusta, jonka kautta kiinnostus aiheeseen syntyi, on selvää, että vanhojen Kansanopiston laulukirjojen kautta koettu elämys kansanopistolaisuudesta ja siihen liittyvästä kulttuurisesta ilmiöstä on kaiken lähtökohtana. Tämän kohteen syvempi ymmärtäminen on johdattanut Grundtvigilaiseen filosofiaan, kansallisuusaatteen vaikutuksiin Euroopassa, suomalaisen identiteetin kasvuun itsenäistymisen kynnyksellä ja uusien haasteiden kohtaamiseen eurooppalaisen demokratian säilymiseksi. Maakuntalauluista on muodostunut ajatuksen metsikköön näkyvä polku, jota seuraamalla myös historian horisontti on laajentunut. Metodina hermeneutiikka pyrkii etsimään keinoja miten saadaan selville historiallisia tapahtumia, kokemuksia ja niistä muodostunutta tietoa (Oulu.fi, Lisuri).

2.1.2 Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistämisen oli tarkoitus antaa jatkotutkimukselle teoreettista viitekehystä. Lehikoisen (Lehikoinen 2002, 12) mukaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa kohdetta ilmiönä, olisi laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ollut ymmärtää jotakin ilmiötä, kuten maakuntalauluja, syvällisesti ja katsoa asioita tutkittavien, tässä tapauksessa opettajien ja oppilaiden näkökulmasta. Kvantitatiivisen tutkimusasetelman yhteydessä teoreettiset

käsitteet ja varsinainen tutkimusongelma olisi voitu muuttaa kysymyksiksi, joita analysoimalla vastaaminen tutkimusongelmaan olisi onnistunut. (Lehikoinen 2002, 12.) Tutkimusongelman selvittäminen näillä metodeilla olisi tapahtunut kyselytutkimuksella ja siitä saatujen tietojen analysoinnilla. Kvalitatiivinen tutkimusote olisi ollut alkuvaiheessa fenomenograafinen ja vastaajien tietoa maakuntalauluista mitattu kysymyksillä. Vastaajien henkilökohtaisille näkökulmille ja kokemuksille olisi annettu myös tilaa. Näiden kysymysten kautta fenomenografinen analyysi pyrki ymmärtämään ihmisten käsityksiä ja kokemuksia (Gröhn ja Jussila 1992, 8). Pohdittavaksi tuli, olisiko lähtökohta alkuperäisessä suunnitelmassa sittenkin ollut fenomenologinen. Gröhnin ja Jussilan (1992, 12) mukaan fenomenologia on metodologinen suuntaus kun fenomenografia korostaa sisällön merkitystä. Fenomenologia viittaa keskeiseen ja olennaiseen. Fenomenografia tutkii kokemusta ja käsitteitä asioista, myös kulttuurin mukana opittuja tapoja (Gröhn & Jussila 1992, 12). Kvalitatiivisen tutkimuksen mielenkiintoisin piirre on se, että tutkimusongelmalla on mahdollisuus muuttua. Haastattelututkimuksen purkamisessa olisi yhdistetty kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia metodeja. Kyselystä saatavat tiedot olisivat avanneet hermeneuttisen ymmärryksen ketjuja traditiosta tulevaan. Toivottavaa olisi ollut myös hermeneuttisen reflektion tulkintahorisontin muodostuminen nykyhetkestä menneisyyteen. Vastauksia kyselyyn tuli kuitenkin vain yksi kappale ja siitä syystä sen arvo laajemman tutkimusasetelman ratkaisuna ei toimi.

2.1.3 Käsitehistoria

Kyselytutkimuksen jäädessä pieneksi perehdytään kirjallisuuslähteisiin, jotta käsitteelle maakuntalaulu löytyisi laajempaa historiallista pohjaa. Laulujen peilaaminen nykypäivään on helpommin työstettävissä myös erilaisten historiallisten tutkimussuuntauksien valossa. Käsitehistoria, mentaliteettihistoria sekä kulttuurihistoria tutkimuksen tapoina katsovat tutkimusongelmaa kolmiulotteisesti. Käsitehistoria Hyrkkäsen (Hyrkkänen 2002, 117, 118) mukaan tutkii tekstiä ja sanoja. Tutkimustehtävästä riippuu, mikä sana tulee valituksi käsitteellisen tutkimuksen kohteeksi, muuttuen käsitteeksi. Tässä tapauksessa tutkimuskohteena on käsite maakuntalaulut. Käsitettä tulkitaan sosiaalisissa ja poliittisissa

käyttöyhteyksissään, joiden kautta on mahdollisuus tutkia ihmisten kokemuksia ymmärtäen heidän toimintaansa. (Hyrkkänen 2002, 117, 118.) Käsitehistoria siis pitää metodologisena lähtökohtanaan olemisen ja ymmärtämisen kielellisyyttä. Vaikka käsitteet liittyvät sanoihin, ne ovat kuitenkin enemmän kuin itse sanat. Monimerkityksellisyys on yhtä kuin käsite ja käsitehistorian kohteena ovat asiat eivät yksittäiset sanat. (Sarjala 2002, 154.) Maakuntalauluissa sanoilla on ollut vahva merkitys autonomisen Suomen kansan identiteetin vahvistamisessa. Sanat voivat olla myös tänä päivänä se tekijä, joka vaikuttaa maakuntalaulujen aktiivisempaan käyttöön ja kykyyn samaistua laulun sanomaan.

2.1.4 Mentaliteettihistoria

Latinankielen sana *mens* on mentaliteetin kantasana ja tarkoittaa mm. ymmärrystä, ajatustapaa, tarkoitusta ja aietta (Hyrkkänen 2002, 102). Mentaliteetti ohjaa ajattelua ja toimintaa tietynä aikana, tietyn kulttuurin sisällä. Ryhmillä ja yksilöillä on ollut oma erityinen toiminnan tapa ja asennoituminen ympäröivään yhteiskuntaan ja itseen. Ryhmän sisällä mentaliteetit voivat erota toisistaan, sillä toimintaan vaikuttavat myös tiedostamattomat ajatukset, ideologiat ja sosiaalinen asema. Ideologiat koostuvat vakaumuksista ja ne voivat olla osa mentaliteettia. Toisaalta mentaliteetin voi ymmärtää ideologian edellytykseksi, joten mentaliteetin on mahdollista muuttua ideologiaksi ja ideologian mentaliteetiksi. (Hyrkkänen 2002, 75, 78, 79, 82.) Mentaaliset liikkeet yhteiskunnallisena toimintana, ovat tiivistäneet ideologioitansa esim. uskonnollisissa yhteisöissä, opiskelija- ja urheilujärjestöissä, sivistysjärjestöissä jne. (Haapala 1989, 107, 114). Mentaliteetti siis mahdollistaa toiminnan ja ymmärtämisen. Ne ovat Seppo Knuutilan mukaan mielen labyrintteja, ajatuksen ja toiminnan välineitä, taustavaikuttajia, jotka kulttuurin kautta tarjoavat yksilölle mahdollisuuksien varaston määritellen samalla inhimillisen toiminnan liikkumavaroja. (Korhonen 2002, 47.) Yksilön oma mentaliteetti on persoonallinen ja yhteydessä yksilön ajatus- ja käsitysmaailmaan. Siten mentaliteetti ei ole ulkopuolinen voima, vaikkakin se voi olla kollektiivinen ja aikaan sidottu (Hyrkkänen

2002, 87). Pyrkimyksissä määritellä mentaliteettia on käynyt selvästi ilmi, ettei mentaliteetin olemuksen tarkoitusta ole pystytty selvittämään (Hyrkkänen 2002, 96). Toisaalta mentaliteetti ei ole kuollut käsite, vaan se liittyy olennaisella tavalla useisiin historiatieteen alueisiin (Korhonen 2002, 58). Mentaliteettihistoria on tavanomaista historiallista tutkimusta inhimillisen ajattelun ja toiminnan muutoksista (Hyrkkänen 2002, 73, 74). Mentaliteettihistorian tutkijoiden lähteissä kielellä on merkitystä ajattelun ja tuntemisen tapojen välittäjänä. Kieli on tunnustettu merkityksenmuodostumisen, ilmiöiden havaitsemisen, tunnistamisen ja käsittelyn, kaiken tiedon välttämättömäksi ehdoksi (Sarjala 2002, 95). Kielen sanavarasto ja ilmaisutavat muodostavat mentaalisen sisällön, jonka avulla tutkijan on pystyttävä kuvittelemaan, miltä historiallisissa ympäristöissä eläneistä ihmisistä on saattanut tuntua. Tämä tuntemisen tapa, *Empfindungsweise*, käsittää myös automatisoituneet arvot ja asenteet. Mentaliteettihistorian tulisi huomioida sekä tietoinen että tiedostamaton ajattelutapa (Hyrkkänen 2002, 77, 78, 98).

Kansanopistolaisuus on eräänlainen mentaalinen liike, johon yhdistettiin raittius- ja urheiluseurojen toimintaa, uskonnollista kasvatusta, sekä oikeaan elämänsuuntaan kehittävää opetustoimintaa. Myös maakuntalaulujen taustalla vaikuttaa nationalistinen ideologia kielen, yhteisen ajattelun ja toiminnan merkityksestä kansalle ja sen olemassaololle. Koska mentaliteetti ohjaa ajattelua ja toimintaa kulttuurin sisällä, voimme miettiä sen vaikutuksia ryhmiin ja yksilöihin. Tässä tutkimuksessa historiallinen näkökulma auttaa vaikutusten ja muutosten hahmotteluun niissä nykypäivän ajattelun sekä toiminnan muutoksissa, joita oletamme maakuntalaulujen käytössä tapahtuneen.

2.1.5 Kulttuurihistoria

Kulttuurihistoria tutkii kokonaisvaltaista inhimillistä toimintaa. Se ei keskity pelkästään taiteen tai tieteen tutkimukseen vaan yhteiskunnallisiin kehityskulkuihin, maailmanjäsentämisen tapoihin, niihin syvärakenteisiin, jotka ovat elämismailman ilmiöiden perustana (Wikipedia, Kulttuurihistoria). Kulttuurisuuden perusajatuksena on,

että ihmisen toiminta on kulttuurisesti määräytyntä, oli kysymys sitten tieteestä, taiteesta, politiikasta tai taloudesta. Historiallinen tieto on aktiivista olemalla läsnä myös nykyisyydessä. (Immonen 2002, 16, 20, 24.) Kollektiivisen kulttuuri-identiteetin löytäminen maakuntalaulujen kautta on ollut tärkeä vaikuttava tekijä Suomen autonomisen historian loppuvaiheilla. Korhosen (Korhonen 2002, 53) mukaan kulttuuriin liittyvät ilmiöt näyttävät usealla eri tavalla yksilöiden ja sosiaalisten ryhmien kautta, saaden merkityksensä näistä ilmentymistä (Korhonen 2002, 53).

Historiallinen tieto on aktiivista olemalla läsnä myös nykyisyydessä. Dialogisuudessa kohtaavat tutkijan oma aika ja mennyt, historiallinen aika. Dialogisuus tarkoittaa myös kysymistä ja vastaamista. Tutkija lähestyy menneisyyttä kysymysten avulla löytäen vastauksia ymmärtäen menneisyyden itseisarvon suhteessa nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. (Immonen 2002, 16, 20, 21, 22, 23, 24.) Jos kulttuuri sanelee ne merkitykset, joiden keskellä ihminen elää, tarjoamalla käsitteet ja mahdollisuudet merkitysten ymmärtämiseen, niin eikö silloin mentaliteettien historiassa ole kysymys kulttuurin ja sen merkitysten hahmottamisesta (Korhonen 2002, 40). Kulttuuriin liittyvät ilmiöt näyttävät usealla eri tavalla yksilöiden ja sosiaalisten ryhmien kautta, saaden merkityksensä näistä ilmentymistä (Korhonen 2002, 53). Kulttuurihistoria on osoittautunut mentaliteettihistoriaa joustavammaksi, mutta mentaliteettien haasteet ovat rikastuttaneet kulttuurihistoriallista lähestymistapaa. Tästä voi tehdä oletuksen, että kulttuurihistoriaa ei voisi olla olemassa nykymuotoisena ilman mentaliteettihistorian löytämiä uusia aihealueita (Korhonen 2002, 57).

2.1.6 Laulukirjat

Tutkimustyön lähteinä ovat myös Kansanopiston laulukirjat. Kirjoissa kappaleet on jaettu kuuteen osastoon ja maakunnista kertovien laulujen ryhmä on yksi suurimmista. Tämän tutkimuksen tekstiosuudessa Kansanopiston laulukirja on myöhemmin lyhennetty

kirjaimiksi KL, joiden yhteydessä myös painoksen vuosiluku mainitaan. Kansanopiston laulukirjan sanapainos liittyy kahdeksanteen uudistettuun, vuonna 1947 ilmestyneeseen nuottipainokseen. Tekstissä myöhemmin viitataan sekä nuottipainoksen, että sanapainoksen materiaaliin. Sanapainoksen lyhennys on KLS 1957 ja nuottipainos vuosilukuineen ilmoitetaan aina erikseen. Lisäksi lähdemateriaalina on Hämmäläis-osakunnan laulukirja, jonka lyhennys lähdeviitteissä on HOL ja Opistojen laulukirjasta käytetään lyhennystä OPL.

3 TANSKALAINEN N.F.S. GRUNDTVIG

Kansanopistoaatteen isänä pidetään tanskalaista N.F.S. Grundtvigia. Hän syntyi 8.9.1783 ja valmistui papiksi 1803, kuten veljensä ja suvun monet jäsenet sekä äidin että isän puolelta. Grundtvig oli ahkera kirjoittaja ja maailmanhistorian tutkija. Hänen kiintymyksensä skandinaaviisiin jumaltarustoihin tuotti vuonna 1808 runoteoksen *Pohjolan mytologia* ja vuonna 1809 teoksen *Kohtaus Pohjolan häviävästä sankarielämästä*. (Schröder 1902, 32.) Näiden teosten taustalla voidaan nähdä Tanskan historiallinen tilanne, Tanskan ja Englannin välinen sota, jossa Englanti muun muassa pommitti Kööpenhaminaa. Kansallistunteen herättämiseksi esitteli Grundtvig ystävilleen erilaisia suunnitelmia ja jumaltarustojen runous antoi hänen mielestään voimaa ja lisäsi kansallista itsetuntoa. ”*Kansa kuvaa itsensä jumalissaan*”, hän sanoi (Hollmann 1914, 13, 14). Norjan menetyks Tanskalta Ruotsille vuonna 1814 herätti tapahtumana Grundtvigissa halun kääntää keskiajan tanskalaisen historioitsijan, Saxo Grammaticuksen, kirjoittaman *Tanskan historia* omalle äidinkielelle eli tanskankielelle. ”Jos tämä ero (Tanskan ja Norjan) ei olisi tapahtunut,.....; mutta kun side katkesi, silloin vasta tunsin itseni oikeen tanskalaiseksi.” (Schröder 1902, 55.) Tämän suuren käännöstyön tarkoituksena oli antaa mahdollisuus kaikille tanskalaisille päästä sisälle historiallisiin perimäaarteisiin. Edellytyksenä oli tanskankieli sellaisessa muodossa, joka koskettaisi kaikkia. Grundtvig hylkäsi kirjakielen ja loi uudenlaisen ilmaisun joka oli lähempänä kansankieltä. Tanskan kirjakieli oli saanut

vaikutteita latinan- ja saksankielestä ja Grundtvigin yritykset uuden kirjakielen perustamisesta tanskalaisten käyttökieltä vastaavaksi, herättivät vastustusta. (Schröder 1902, 59, 60.) Historiallisten julkaisujen lisäksi Grundtvig runoili virsiä. Hänen merkitystään virsilaulun uudistajana ei pidä sivuuttaa. Teos *Sangvaerk til den Danske Kirke*, Laulukirja Tanskan Kirkolle, ilmestyi 1837. Kokoelmassa on virsien mukaelmia, mutta myös Grundtvigin omia runoelmia (Thyssen & Thodberg 1989, 19).

Kansallisuusaate eli nationalismi syntyi Euroopassa 1700-1800-lukujen taiteessa. Oman valtion perustaminen oli jokaisen kansan oikeus. Yhteinen kieli, kulttuuri, uskonto ja historia olivat saksalaisten filosofien Herderin ja Hegelin kehittämiä ideoita itsenäisyyden perustaksi. Klassiset kuolleet kielet, kreikka ja latina, menettivät merkitystään. (Markkola, Mustakallio, Oikarinen & Oikarinen, Salminen 2002, 225, 226.) Grundtvig joutui itse 15-vuotiaana Århusin latinakouluun. Hänen käsityksensä latinakouluista ei ollut kovin ylevä: ”...olin....pysynyt jonkin verran herkkänä sille, mikä on suurta, kotoista, luonnollista ja elävää, niin olin kuitenkin latinakoulussa....muuttunut niin kylmäksi, matalamieliseksi ja itseviisaksi...” (Voipio 1929, 22). Nämä humanistiset oppikoulut, latinakoulut, olivat Grundtvigille ”kuoleman kouluja” (Hollmann 1914, 28, 29; 1919, 28, 29). Grundtvigin mielestä ajan tieteellinen kielenkäyttö ei elävöittänyt käsitteitä, mutta kansankieli antoi todellisuuden tuntua asioille. Tämä kansankielisyyteen pyrkiminen edisti Grundtvigin nuorisonkasvatusaatetta. Tieto tuli hänen mielestään omaksua ennemminkin tunteella elämäkokemuksen sytyttämänä, jotta opetuksen sisältö tulisi kasvatettavalle ”henkilökohtaisesti rakkaaksi”. (Voipio 1929, 10, 13.) Grundtvigin kiinnostus historiaan ja kansankieleen liittyi myös nationalismiin. Grundtvigin kasvatusaatteen eräänä tavoitteena Hollmannin (1914, 47; 1919, 48) mukaan oli, että ”jokaisessa todella kansallistuntoisessa kansassa historiaa siten elävästi opetetaan seuraaville polville.....kansan isänmaanrakkauden syvyys ilmenee siinä tavassa, millä se säilyttää esi-isiensä muistoa” (Hollmann 1914, 47; 1919, 48).

3.1 Grundtvigin nuorisonkasvatusaate

Matkoillaan Englantiin vuosina 1829-1831 Grundtvig kohtasi englantilaisten käytännöllisen näkemyksen maallisesta ja hengellisestä vapaudesta (Thyssen & Thoberg 1989, 17). ”Vapaus ja henki, joka ainoastaan vapaudessa vaikuttaa”, oli Grundtvigin mielestä englantilaisten salaisuus ja se herätti hänessä suurta ihailua (Schröder 1902, 91). Koko olemassaolon historiansa aikana ovat vapaa sivistystyö, kansanopistot, kansalais- ja työväenopistot ja sivistysjärjestöt korostaneet vapautaan toiminnan lähtökohtana (Riikonen toim. 2003, 45). Grundtvigin ajatus vapaudesta liittyy oppimisen ja opettamisen tapaan kansanopistoissa. Latinakoulut olivat Grundtvigille kauhistus ja niissä opettavien aineiden sisällötön ulkooppiminen tavoitteli hänen mielestään pelkästään tutkinnon saavuttamisen päämäärää. Se, oppivatko opiskelijat asiat todella osana persoonallista kasvuaan, oli toisarvoinen asia. Lisäksi latinakoulujen oppilaat olivat sellaisessa ikävaiheessa, jossa opetus ja sen sisältö eivät millään tavalla voineet kohdata nuorten ajatusmaailmaa. Latinakouluilla oli Grundtvigin mukaan se vika, että ne ”vaikeuttivat oppilastensa siirtymistä käytännölliseen toimintaan” (Hollmann 1919, 35). Koko kansasta ei ollut tarkoitus tehdä saksalaisen koululaitoksen avustamana professoreja tai virkamiehiä. Ihmisiä tarvittiin työskentelemään kädentaitoja vaativissa ammateissa, mutta henkisen kasvun ylläpitämiseksi ja persoonallisuuden kehittämiseksi kansanopistojen tuli tavoittaa nuoria aikuisia.

Kansallisissa korkeakouluissa tutkinnot eivät olleet päämäärinä, vaan sivistys ja valistus. (Hollmann 1919, 37.) Kansanopiston tarkoituksena oli auttaa nuoria ”löytämään oikea paikkansa elämässä ja olla tarjona kaikille nuorille, säätyyn, yhteiskunnalliseen asemaan tai elinkeinoon katsomatta.....vaikuttaa yleissivistävästi....” (Klockars 1891, 10).

Uskontoa kansanopistoissa ei kuulunut opettaa. Grundtvigin mielestä jumalanpelkoa ja isänmaanrakkautta ei voinut syöttää lusikalla, vaan ne olivat sydämen asioita (Wilska 1936, 7). Laululla on ollut aina kansanopistoissa varsin suuri merkitys. Opetustunnit sekä alkoivat että päättyivät yhteislaululla. Laulua pidettiin kansan henkisen herättämisen keinona. Oikein valitut runot kauniisiin sävelmiin yhdistettyinä pohjustivat henkeä ymmärrykselle. Laulut laulettiin yksinäisesti, mutta voimakkaasti, alusta loppuun kokonaisuudessaan. (Werkko 1881, 16, 17.) Lauluista löytyi aina tilanteeseen ja tuntiin

aiheeseen sopivaa materiaalia. Grundtvigin laulujen sisältö oli raamatunhistoriallisissa lauluissa ja virsissä. Lauluilla oli myös pedagoginen tarkoitus: ne perehdyttivät opiskelijat yleismaailmalliseen historiaan ja ohjasivat eettistä kasvatusta. Tämä tarkoitti käytännössä kristillisen pohjan luomista, mutta Grundtvigin periaatteiden mukaisesti vapaasti, luonnollisesti ja elämän iloisesti, ilman teeskentelyä ja epäuskoa. (Bugge, Grundtvig uudessa valossa 1989, 40.) Vuosina 1872-1874 julkaistiin kolme laulukirjaa Grundtvigin hengessä. Ensimmäinen laulukirja sisälsi historiallisia lauluja, toinen pohjoismaisia isänmaan lauluja ja kolmas kristillisiä lauluja. Kaksikymmentä vuotta myöhemmin nämä kolme laulukirjaa yhdistettiin yhdeksi kirjaksi. Grundtvig korosti kansanopiston opetussuunnitelmaa laatiessaan laulun asemaa: ” Sillä vaikka yhtä vähän kuin voi kuvitella, että kaikki nuoret koulutetaan taidelaulajiksi ja tiedemiehiksi, niin on kuitenkin kansanlaulu, luonnollisella tavalla käytettynä, vanhastaan hedelmällisin sivistyskeino ja sen on näyteltävä pääosaa siellä, missä on nuorisoa halukkaasti oppimassa”. (Skovmand 1989, 61, 62.)

3.2 Suomalaisen kansanopiston alkuvaiheita

Kansanopistojen synty Suomessa oli sidoksissa 1800-luvun jälkipuolella kysymykseen omasta kulttuurista eikä opistojen perustaminen tarjonnut pelkästään oppia, vaan loi kansallista identiteettiä (Ojanen 2005, 156). Sallilan ja Niemelän (1999, 57, 59, 60) mukaan kansanvalistus oli syntyessään täysin uusi sivistystyön muoto. Sillä haluttiin vahvistaa sekä demokratiaa että kansallisvaltiota. Enää kansalaisyhteiskunta ei ollut pelkkä valtio, vaan kansa, jolla oli oikeus demokratiaan rajoittaessaan valtion käyttämää yksinvaltaa. Kansalla oli oikeus perustaa muun muassa vapaaehtoisjärjestöjä. Nationalismi eli kansallisuusaate kehittyi useissa maissa kahteen suuntaan. Esimerkiksi Tanskassa valtiollis-nationalistit eli kansallisliberaalit, uskoivat valtion perustamiin laitoksiin kansan sivistämisessä. Kansallis-nationalistinen eli grundtvigilainen suunta uskoi vapaaehtoisjärjestön voimaan luodessaan uutta oppimisen tapaa. (Sallila & Niemelä 1999, 57, 59, 60.) Suomen autonomian aikana perustetuissa kansanopistoissa konkretisoitui kansan itsemääräämisvalta. Ojasen (2005, 158) mielestä suomalainen kulttuuri, henkisen

pääoman avulla luotu itsenäisyyden perusta, oli se, jonka varaan Suomen valtio rakennettiin (Ojanen 2005, 158).

Suomeen perustettiin ensimmäinen kansanopisto 1889 Kangasalle ja samana vuonna Porvooseen. Kun Kangasalan ensimmäinen oppikurssi oli käynnistynyt, onnitteli rouva Mathilda Asp sanomalehti *Nya Pressen*issä 1889 (25) ensimmäistä kansanopistoa ja toivoi ”... , että maamme kansallisuudet kulkisivat tätä tietä, joka oli johtava veljeyteen ja yhteisvastuun tuntoon isänmaan hyväksi inhimillisessä kulttuuritaistelussa.” (Wilska 1936, 114). Ylioppilaiden osakunnat olivat kansanopistojen taustavoimia. Viipurilainen Osakunta järjesti arpajaisjuhlat kansanopistotyön hyväksi vuonna 1893 Helsingissä. Juhlan huippukohtana tuli olemaan seitsemän osaa sisältävä kuvaelma Karjalan historiasta. Kuvaelman musiikillinen osuus oli tilattu Sibeliukselta. Sibelius sävelsi Karelia-sarjan kesällä 1893 ja sen ensiesitys tapahtui saman vuoden marraskuussa edellä mainitussa Viipurilaisen Osakunnan juhlassa. (Roiha 1953, 161, 162, 168.) Ylioppilaiden osakunnat alkoivat jakaa vuodesta 1890 eteenpäin stipendejä filosofian kandidaateille, jotta he voisivat matkustaa Tanskaan tai Ruotsiin tutustumaan kansanopistojen toimintaan. Vuonna 1891 tekivät suomalaiset stipendiaatit matkan Askovin kansanopistoon Tanskaan. Koulun oppilaat lauloivat Runebergin *Maamme*-laulun vieraille kokonaisuudessaan ulkoa. Vaikutus suomalaisiin vieraisiin oli suuri (Skovmand 1989, 74, 75).

Kansanopistolaitos levisi nopeasti 1890-luvulla. Vuosina 1895-1899 perustettiin 10 uutta kansanopistoa ja vuosisadan vaihteessa niitä oli yhteensä 21 kappaletta. Kansanopistojen taloudellinen tilanne vaikeutui suurlakon aikaan ensimmäisen sortokauden yhteydessä. Vuodesta 1906 eteenpäin eduskunta myönsi vuosittaista valtionapua opistoille oppilasmäärän mukaan. Ensimmäinen maailmansota tyrehtyi taloudellisen avun, mutta siitä huolimatta Suomessa oli 40 kansanopistoa vuonna 1917. Suomalaisissa kansanopistoissa oli alusta lähtien sekä mies- että naisoppilaita toisin kuin ensimmäisissä tanskalaisissa opistoissa. Tanskassa uskonto ei kuulunut opetusohjelmaan vaikka kansanopistot toimivatkin kristillisessä hengessä. Suomessa uskonto vakiintui oppiaineeksi ja sen tarjoamia rakennusaineita persoonallisuuden ja elämäntutkimuksen kehittämiseksi pidettiin välttämättömänä. Kansanopistot perustettiin nimenomaisesti maaseudun

sivistystarpeita ajatellen. Suomen alkava teollistuminen synnytti kaupunkeihin työväenluokan, jolla oli sosiaalisia ja sivistyksellisiä puutteita. Harvat olivat käyneet kansakoulun ja itsensä kehittämiseen suhtauduttiin välinpitämättömästi.

Kansanvalistusseura (perustettu 1874) levitti kansanopistoaatetta maaseudulle, mutta aloitti myös opetustoiminnan Helsingissä. Opetuksen piti olla samalla aatepohjalla kuin maaseudun kansanopistoissakin. Tällä edellytyksellä Kansanvalistusseura siirsi kurssien käytännön järjestelyt Helsingin työväenyhdistyksen vastuulle ja antoi alkupääoman kurssien toteuttamiseksi. (Karjalainen & Toiviainen 1984, 76-79, 83-86.)

Autonomian aikaan opetuksen runkona oli suomen ja ruotsin kielen lisäksi matematiikka ja laulu (Huuhka 1990, 99). Werkon (1881, 62) mukaan tulisi laululla olla niin *etevä sija* kuin mahdollista suomalaisissa kansanopistoissa (Werkko 1881, 62). Vuonna 1893 perustetussa Lahden kansanopistossa korostettiin laulun ”kehittävää ja jalostavaa vaikutusta”. Vaikutus syntyi niistä ihanteista jotka ilmenivät suomalaisissa kansanlauluissa, hengellisissä lauluissa ja virsissä. Ne sisälsivät kertomuksia kansan vaiheista ja arvomaailmasta. Halme (2003, 101) kertoo kirjassaan, että laululle oli varattu yksi oppitunti päivittäin ja sen lisäksi oppitunnit aloitettiin ja lopetettiin laululla. Laulun ja voimistelun avulla haluttiin kasvattaa nuorisoa raittiuteen; urheiluharrastuksen ja laulun tuli olla kotiseudulla kodin sekä seuralämän peruspilareita. (Halme 2003, 101.) Kojonen (1933, 109) on todennut, että voimistelu- ja laulukoorit varjelivat nuorisoa maaseudulla ”raittielämästä”, joka tässä tarkoittaa joutilasta, ehkä huonotapaistakin ajanviettoa kyläyhteisöissä. Laulunopetuksen lisäksi oli soittotunteja, joiden tarkoituksena oli saada ”kiinteämpi harrastus” kyseiseen oppiaineeseen. (Kojonen 1933, 109.) Tässä valistamisessa Juha Sihvosen (1996, 85) mukaan korostui selkeä hyötyajattelu. Kansalle tuli opettaa sellaisia tietoja ja taitoja joita moderni yhteiskunta tarvitsi rakentuessaan. (Sihvonen 1996, 85.) Musiikin asema vapaan sivistystyön kehittyessä vahvistui entisestään. Opetusministeriö asetti vuonna 1969 toimikunnan tutkimaan opistojen opetus- ja toimintasuunnitelmien kehittämistä. Mietinnön seurauksena opistot saivat oikeuden alle 16-vuotiaiden musiikinopetukseen. (Sallila & Niemelä 1999, 176, 177.)

4 LEIJONALIPPU

Kansallisuusaatteesta tuli yksi keskeisiä politiikan voimia maailmassa. Nationalismi syntyi 1700- ja 1800-luvun taitteessa ja julisti kaikille kansoille oikeutta perustaa oma valtio. Kansallisesta ajattelusta syntyi myös kansallisromantiikka, joka korosti uskonnollisuutta, mystiikkaa ja historiaa. Taiteilijoita kiehtoivat menneisyys ja he loivat Suomesta kuvitellun historiakuvaston metsäisine järvimaisemineen. Kansallinen identiteetti rakentui näille historian mielikuville ja oman maan kansallista perintöä kerättiin musiikin, runouden ja esineiden muodossa. Kansalliset symbolit ilmestyivät rahoihin, postimerkkeihin ja vaakunoihin. Juhlapäivinä marssittiin oman lipun alla. (Markkola ym. 2002, 224, 225, 227.) Vuonna 1842 Emil von Qvantén vieraili Harjun kartanossa Vironlahdella ja kirjoitti Karjalan laulumaiden vaikutusalueella runon *Suomen laulu* (*Suomis sång*). Friedrich Pacius sävelsi runon 1856 ja 15-vuotiaan pojan säkeistä tuli näin kuolemattomat. (Similä 2007, 12.) Helmikuun vallankumous 1848 Ranskassa kohotti kansan ylimmäksi vallanhaltijaksi (Markkola ym. 2002, 225). Opiskelijat osoittivat mieltään niin Berliinissä, Milanossa, Wienissä kuin Kööpenhaminassakin. Toukokuussa vuonna 1848 Suomessa järjestettiin ylioppilaiden vuosia odottama ulkoilmajuhla. Tapahtuma oli tarkasti ohjattu ja suomalaisia ylioppilaita vaadittiin pysymään uskollisina keisari Nikolaille pidättäytymällä vallankumouksellisista mielenosoituksista. Tätä juhlaa varten oli Friedrich Paciukselta tilattu sävellys Runebergin *Maamme*-lauluun. Kansallislaulumme oli syntynyt. (Similä 2007, 14.) Laulun poliittinen mahti on tunnettu aina ja laulun avulla olemme saaneet voimaa kansamme historian eri vaiheissa (Similä 2007, 7).

Leevi Madetojan sävellys V. A. Koskenniemen sanoihin löytyy Kansanopiston laulukirjasta nimellä *Leijonalippu* (KL 1918, 195, KL 1939, 174, KLS 1957, 82). Voimakas taisteluhenkkinen marssi liittyy Suomen itsenäistymiseen sanoilla: ” Sua, Suomen leijona, tervehdin”. Punakeltainen leijonalippu valittiin senaatissa itsenäisen Suomen tunnuksiksi lippukeskustelun alkuvaiheessa. V.A. Koskenniemi seurasi tiiviisti valtiollisen lipun valintaa ja vuonna 1925 julkaistiin Koskenniemen runo *Lippulaulu* Yrjö Kilpisen säveltämänä (Similä 2007, 11, 33, 35). *Leijonalippu* ei lauluna painunut unholaan, vaikka punakeltaista valtiolippua ei maamme tunnuksiksi valittukaan. Vuonna 1947 ilmestyi

kahdeksas uusittu nuottipainos Kansanopiston laulukirjasta ja sen ohjelmistoon *Leijonalippu* kuului yhä (KLS 1957, 82). Myös Hämäläis-osakunnan laulukirja vuodelta 1938 sisältää samaisen laulun nimeltään *Suomen Leijona* (HOL 1938, 20).

Sibelius oli säveltänyt vuonna 1899 sinfonisen runon *Suomi herää*, josta tuli tunnettu *Finlandia* (Jean Sibelius, 1899, Op.26). Suomen itsehallinnon puolesta taisteleva lehdistö järjesti juhlaillan 4.11.1899. Juhlaohjelman päänumerona oli sarja historiallisia kuvaelmia, joihin musiikin sävelsi Sibelius. Sävelruno *Suomi herää*, esitettiin kuvaelman viimeisessä osassa. Sama teos esitettiin Pariisiin maailmannäyttelyssä vuonna 1900 ja kuvaelmamusiikin finaalin nimen kuului olla *Finlandia*, mutta sitä ei uskallettu käyttää. Vasta vuonna 1911 Sibelius julkaisi teoksen *Finlandia*-nimellä. (Similä 2007, 22.) Sibelius sävelsi myös Viktor Rydbergin tekstiin *Ateenalaisten laulun* vuonna 1899 (Jean Sibelius, 1899, Op.31, no 3). Sensuurin varjelemassa maassa ei asioita voinut sanoa suoraan, joten runon sanoista löytyi osuva vertaus Suomen tilanteeseen. Ensimmäisen sinfonian kantaesityksen päätösnumerona oli *Ateenalaisten laulu* esitettynä komeasti mies- ja poikakuoron voimin, vaskiyhtyeen ja rumpujen säestyksellä. Siitä tuli myöhemmin muun muassa kadettikoulun kunniamarssi (Similä 2007, 25). Nämä isänmaallisuutta huokuvat teokset oli sävelletty nostattamaan suomalaisten mielialoja vaikeina aikoina itsenäisyyspyrkimysten keskellä (Wikipedia, Sibelius). *Suomen laulu, Maamme, Leijonalippu* ja *Ateenalaisten laulu* löytyvät Kansanopiston laulukirjasta vuosilta 1918, 1939 ja 1957, *Lippulaulu* vuoden 1939 ja 1957 laulukirjasta. Perusrakenteeltaan Kansanopiston laulukirja säilyi 30 vuotta samanlaisena. Laulujen määrä kasvoi ja aihepiiri laajentui. Isänmaalliset laulut, maakunta- ja kotiseutulaulut sekä *heimolaulut* (Kansanopiston laulukirja 1939, alkusanat), lisääntyivät entisestään. Eri maiden kansallislauluja on liitetty kirjaan ”...sikäli kuin uusia valtakuntia on joutunut suomalaisten harrastuspiiriin.” (KL 1939, alkusanat.)

Suomalaiset ovat pitkän aikaa ajatelleet asuvansa selkeärajaisessa valtiossa. Euroopan unioniin liittymisen jälkeen ovat perinteiset valtioiden rajat muuttaneet luonnettaan. Ojanen (2005, 157, 158) esittää mielenkiintoisen ajatusyhteyden nykyisen globalisaation ja Suomen autonomian välillä. Pohdimme tänä päivänä yhtä huolestuneesti suomalaisuutta ja suomalaisen kulttuurin tilaa kuin 1800-luvun puolivälissäkin. Kansainvälisyys sinällään ei merkitse mitään ellei ole kansoja erilaisine kulttuureineen kohtaamassa toisiaan. (Ojanen

2005, 157, 158.) Tämän perusteella voisimme kuvitella maakuntalauluilla olevan yhä tärkeä osansa suomalaisen kulttuurin rakennustyössä. Vaikka uskonnolliset ja kansalliset käsitykset sulautuvat toisiinsa, on siitä huolimatta vahva tarve oman kulttuurin säilyttämiseen. Lordi-yhtyeen voitettua Eurovision laulukilpailun vuonna 2006 voidaan ajatella Suomen kansan saavuttaneen saman kansallistunteen huipun kuin yli sata vuotta aiemmin kuunnellessaan Sibeliuksen *Finlandiaa* ja *Maamme*-laulua. Heavy-kansa -käsite lanseerattiin maailmalle ja se kohtasi myös tavallisen suomalaisen, vaikka metallimusiikki ei jokaisen lempiharrastus olekaan. Suomalaisen heavy-musiikin raskaat jalanjäljet ovat hakeutuneet Kalevalaisiin mielenmaisemiin. On yhtyeitä joilla sarvikypärä, vasara ja myyttinen Thor ovat vaihtuneet tuohivirsuihin, loitsuihin ja karhunkeihäisiin. Toisin kuin luullaan, ei metallimusiikin alalaji blackmetal kerro musiikkinsa lyriikassa pelkästään saatanallisia tarinoita vaan ottaa vaikutteita myös kansallisromantiikasta. Kalevalainen murrelmasäe ei ole kadonnut Suomi-rockistakaan. Voidaankin kysyä, onko musiikissamme, metalli- ja rock-musiikki mukaan lukien, katkeamaton linja myyttiseen historiaamme ja tietäjien shamanistiseen maailmaan. (Kallioniemi & Kärki 2009.)

5 LAULUN AATE

Suomessa ja Ruotsissa on ylioppilaskuoroilla ollut merkittävä osa lauluatteen edistäjinä. Saksalainen *Burschenschaft*-liike vaikutti yliopistojen poliittisen voiman kehitykseen myös Skandinaviassa ja Suomessa. Ylioppilaslauluun toi aatteellisuuden patriotismi, joka löysi vahvuutensa kansallisuus-käsitteestä. Ylioppilaslaulajien kesäretket suuntautuivat maakuntiin, joissa he esittivät kansanlauluja, isänmaallisia ja maakunnallisia lauluja. Tämä kansansivistystyö teki ylioppilaslaulusta ja mieskuoroista suomalaisuuden tulkitsijoita. Maakuntalauluperinne syntyi osakunnissa, mutta eri puolella Suomea myös paikalliset yhdistykset järjestivät kilpailuja maakunnan runoilijoille ja säveltäjille. Useimpien suomalaisten ylioppilaskuntien laulukirjat alkavat *Maamme*-laululla ja omalla maakuntalaululla (Kolbe 2004).

Laululla on siis ollut aate sekä kansanopistojen pedagogisessa päämäärässä, että kansallisen yhtenäisyyden luomisessa. Heikki Laitinen (2006, 58, 59, 60) viittaa Upsalassa vuonna 1819 julkaistuun runosävelmä-teokseen *Finnische Runen*. Se sisältää nelisenkymmentä runoa saksannoksineen yhdessä nuottiliitteen kanssa. Saksalainen H.R. von Schröter oli saanut runot Upsalan yliopiston suomalaisen osakunnan kansallismielisiltä opiskelijoilta. Runolaulu ja puheeseen lisätyt suomenkieliset ilmaukset erottivat kulttuurisesta ympäristöstä ja auttoivat suomalaisuuden etsimisessä. Runolaulu sai taistelulaulun luonteen. (Laitinen 2006, 58, 59, 60.)

Lehtinen, Kuusinen ja Vauras (2007, 15, 41) pohtivat sitä, missä määrin ihmisen kehitykseen ja oppimiseen voidaan kasvatuksella ja opetuksella vaikuttaa. Sosialisatian vaikutus yksilöihin tapahtuu esimerkiksi kulttuuriympäristön kautta. Sosialisatio tarkoittaa yksilön sosiaalistumista yhteisönsä jäseneksi. Sosiaalinen vuorovaikutus määrittää myös oppimista. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 15, 41.) Laulun merkitys on ollut sosiaalinen, mutta myös vahvasti kulttuurillinen. Sosialisatio kytkeytyy kasvatukseen ja sen keinoihin. Kasvatustoiminnot läpäisevät kaikki yhteiskunnan rakenteet ja vaikuttavat myös sen kulttuuriin toimintoihin. Kansanopistoaatteen tehtävä kansan kasvattajana on nimenomaan onnistunut sosialisatian avulla. Maakuntalaulut ovat muiden kansallista tuntoa nostattaneiden laulujen ohella sosiaalistaneet yhteisön jäseniä kulttuurin kautta.

Kansanopistolaisuusaate, ylioppilaskunnat ja Suomen halu itsenäisyyteen, ovat olleet vahvoja tekijöitä myös maakuntalaulujen syntymisessä ja levittämisessä kansan pariin. Kuitenkin jo satojen vuosien ajan oli runolaulu ollut suomenkielisen väestön tärkein musiikin ja runouden muoto (Laitinen 2006, 15). Runolaulun avulla kerrottiin tapahtumista ja laulun hallitsi jokainen. Elävänä laulukulttuurina se säilyi joillakin alueilla 1900-luvulle saakka. (Laitinen 2006, 15.) Tässä esityksessä ei lähdetä erittelemään kansanlaulun eri muotoja, kuten rekilaulua tai itkuvirsiä. Muistutuksella runolauluperinteestä todetaan laulukulttuurin vahva asema kansan parissa. Maakuntalaululuja ei tarvinnut kylvää maahan, jossa musiikilla ei olisi ollut mitään asemaa arkielämässä. Uskonpuhdistuksen yhtenä tavoitteena oli luku- ja kirjoitustaidon levittäminen kansan pariin (Asplund 2006, 201). Vaikutus kansanomaiseen lauluperinteeseen oli valtava, sillä suomalaiset oppivat laulamaan kirjasta ja laulujen omaksuminen saattoi tapahtua joko suoraan painetusta

sanasta tai välillisesti muilta kuultuna. Lukutaito oli laajasti omaksuttua 1800-luvun jälkipuolella. (Asplund 2006, 201, 202.) Kansanopistolaisuusaatteessa laululla oli kasvattava merkitys. Laulunopetuksesta muodostui merkittävä musiikkimakua ohjaileva tekijä myös kouluopetukseen. Julkisessa keskustelussa 1870-luvulla todettiin laulunopetuksen oppiaineena herättävän lapsessa uskonnollisuutta, siveellisyyttä ja kansallista tunnetta (Asplund 2006, 254).

Kaisa Halosen artikkeli ” Toisenlaisia kuin etelän ihmiset” seurakuntalehti Vantaan Laurin internetsivujen arkistosta vuodelta 2005 (Vantaan Lauri 20/2005) kertoo kahdesta Pohjois-Pohjanmaalaisesta ja Pohjois-Karjalaisesta nuoresta naisesta, jotka ovat irrottautuneet juuriltaan Helsingin seudulle opiskelemaan. Vähintään kerran kuukaudessa he matkustavat kotiseudulle, joka koetaan yhä turvapaikaksi, perheen, ystävien ja puhtaan luonnon kautta. Lapsuus on ollut onnellisen tuntuinen ja kotiseutua pidetään tärkeänä nuorten keskuudessa. Helsinkiläisbussissa oman murteen kuuleminen herättää kotiseutuhengen. Kaikesta tästä huolimatta varsinaiseen kotiseutuhengen vaalimiseen ei innostusta riitä. Nuorille kansallispuvun käyttö on vierasta, ajatuskin saa huvittumaan, eikä maakuntalaulu ole tullut tutuksi. Karjalan-tyttö ehdottaa maakuntansa lauluksi *Leevi and The Leavingsin* kappaletta *Minä lähdän Pohjois-Karjalaan* (Vantaanlauri, arkisto). Kertaammeko uudestaan 1800-luvun kokemuksia; ylioppilaskunnat 2000-luvulla ylläpitävät kansallisuusaatetta esimerkiksi maakuntalauluja laulamalla, mutta kansan syvät rivit nukkuvat ruusun unta odotellen uuden kansallisuusmielen nousua. Laulun aate, mitä se on?

6 KARTOITUKSEN TULOKSET-MAAKUNTIEMME LAULUT

Maakunta on useamman kunnan yhdessä muodostama aluehallinnon yksikkö, kun taas lääni on valtion keskushallinnon elin, tarkoituksenaan valvoa kuntien toimintaa.

Maakunnat toteuttavat paikallista demokratiaa. Historiallisilla maakunnilla oli valtion tukema hallinnollinen tehtävä ja keskiajalla linnaläänit noudattelivat maakuntien rajoja

(Wikipedia, Suomen läänit; Wikipedia, Maakunnat; Similä 2007, 42). Epävirallisia maakuntaliittoja perustettiin jo 1920-luvulta lähtien, mutta vasta 1994 maakunnat jaettiin nykyiseen 20:een maakuntaan, joiden lopullinen jako määriteltiin 1998 valtioneuvoston päätöksellä (Wikipedia, Maakunta). Vanhat, historialliset maakunnat 1800-luvun lopulla ovat Similän (2007, 42) mukaan Ahvenanmaa, Häme, Karjala, Lappi, Pohjanmaa, Satakunta, Savo, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. (Similä 2007, 42.) Kansanopiston laulukirjan alkusanojen mukaan Suomen itsenäistyminen synnytti suuren joukon isänmaallisia lauluja ja maakunnallisten laulujen koko kirjo haluttiin saada kokoelmaan (KL 1939, alkusanat). Liitteessä 1 vertaillaan Pajamon Maakuntalaulumme-kirjan esittämiä maakunnallisia lauluja Kansanopiston laulukirjojen vuosien 1918, 1939 ja 1957 vastaavaan materiaaliin. Joidenkin maakuntien laulukappaleiden määrä oli vuonna 1939 ja 1947 julkaistussa Kansanopiston laulukirjassa todella runsas. Esimerkkinä Karjala, jonka kulttuuriperinnön vaaliminen sodan aikana tapahtui ennen kaikkea laulun mahdollisuuksien avulla.

6.1 Savonia

Savolax oli Ruotsin historiallinen provinssi, latinaksi Savonia. Sen hallinnollinen keskus oli Olavinlinnassa, joka rakennettiin vuonna 1475 (Wikipedia, Savo). Nykypäivän Savo on jaettu kahteen maakuntaan, Etelä-Savoon ja Pohjois-Savoon. Eteläisen Savon maakuntakeskus on Mikkeli ja pohjoisen Kuopio. Kaikista maakuntalauluistamme vanhin on *Savolaisen laulu*. Karl August Engelbrekt eli lyhyemmin August Ahlqvist, kirjailijanimenä tunnettu A. Oksanen, runoili laulun sanat ja musiikin sävelsi Karl Collan. Laulu esitettiin vuonna 1852. (Similä 2007, 47.)

Kansanvalistusseura toimitti yhteislaulukirjasia nimeltään *Kaikki laulamaan*. Kouluja ja laulutilaisuuksia varten oli julkaistu vihkonen *Kaikki laulamaan III* (Poijärvi, 1941), jonka takaosassa mainittiin myös erityinen maakuntalauluvihkonen samasta sarjasta. *Kaikki laulamaan II* on Poijärven ja Taipaleen toimittama nuottipainos, joka todennäköisimmin oli ilmestynyt 1940-luvun tietämillä. Kirjaseen oli koottu 31 maakuntalaulua ja sieltä löytyi *Savolaisen laulu* sekä *Suur-Savon laulu* (säveltänyt J.Pohjanmies). Missään muussa

tutkimukseeni valitussa lähteessä ei Suur-Savon laulua mainita. Kansanopiston laulukirjoista löytyy lisäksi laulut *Suur-Savon nuorisolle* (Linnala), *Savo* (Lindblad), *Savolaisen esi-isät* (Kotilainen) ja *Savon kyntäjän marssi* (Madetoja). Laulussa *Savolaisen esi-isät* toteutuu maakuntalaululle tyypillinen kuvaus; ensin katselmus paikalliseen luontoon ja sen ihmeisiin, kertomus kansan erityispiirteistä tai mahdollisista kärsimyksistä ja lopuksi historiallisen jatkuvuuden osoittaminen kuvaamalla esi-isien työtä. Juho Konttisen sanat runoilevat juhlallisesti jo esi-isiltä perityn maan, kuulun savonmaan, mahtavuutta. Juho Konttinen oli liikemies, joka syntyi vuonna 1878 Leppävirralla ja jonka runoja ja näytelmiä on julkaistu 1900-luvun alussa (Bibliografia, kirjailijat). Jos Otto Kotilaisen sävellyksen melodisuus ylttäisi samalle tasolle kuin Collanin teos, olisi *Savolaisen esi-isät* vahva vaihtoehto Savon maakuntalauluksi. Tosin Suomen vanhimman maakuntalaulun arvoa ei mikään pysty heilauttamaan, varsinkin kun sen melodia tempaa laulajan mukaansa heti alkutahdeilla.

6.2 Tavastia

Ruotsin historiallisista maakunnista *Tavastland* eli latinaksi *Tavastia*, oli ruotsalaisten ristiretken kohteena 1200-luvulla. Hämäläiset liitettiin silloin katoliseen kirkkoon ja osaksi Ruotsin kuningaskuntaa. Häme on ollut asuttu yhtäjaksoisesti kivikaudelta lähtien (Wikipedia, Häme). Vanhin kirjallinen maininta Hämeen maakunnasta on vuodelta 1319 (Wikipedia, Hämeen lääni). Päijät-Häme on osa historiallisen Hämeen maakuntaa. Nimitys Päijät-Häme vakiintui 1950-luvulla. Maakuntana se on varsin nuori (1998), mutta asutusta on Lahden Ristolassa ollut jo 9300 vuotta sitten (Wikipedia, Päijät-Hämeen maakunta). Muodostuttuaan omaksi alueekseen Päijät-Häme julisti laulukilpailun, jonka voittaja *Vihreiden harjujen maa* on tällä hetkellä alueen maakuntalaulu (Similä 2007, 42; Päijät-Hämeen liiton www-sivut).

Hämeen maakuntalaulu on *Hämäläisten laulu*. Tämän saksalaisen sävelmän tekijäksi on Jenny Elfving ilmoittanut toimittamassaan teoksessa *Laulun ja soiton Suomi I*, Suomen maakuntalaulut (1928) henkilö nimeltä Fr. Silched (Elfving 1928, 8). Similän (2007, 51)

mukaan musiikkineuvos Aapeli Vuoristo esittää Suuressa Toivelaulukirjassa säveltäjäksi myös saksalaisen Friedrich Silcherin (vrt. Elfvingin Silched), joka sovitti mm. saksalaisia kansanlauluja kuorolle (Similä 2007, 51). Äänitetietokanta Naxos Music Library löytää Fr. Silcherin teoksia, joiden joukossa mainitaan saksalaiset kansanlaulut. Tämä laulukokoelma muodostuu eri säveltäjien tunnetuksi tulleista lauluista, jotka ovat saaneet suosittuina kansanlaulun aseman. Joukossa muun muassa F.Schubert, Adam de la Halle ja Silcher sekä traditionaalisia sävelmiä (Naxosmusiclibrary, composer). Similän (2007, 51) mukaan E.A. Hagfors toi opintomatkaltaan Saksasta kansansävelmän *Stech ich finstrer Mitternacht* mikä oli pohjana maakuntalaulun sävelmälle (Similä 2007, 51). Emme voi siis olla varmoja, onko *Hämäläisten laulun* melodian alkuperä traditionaalinen vai vastaavaan asemaan yltänyt Silcherin melodia. Vuoden 1918 Kansanopiston laulukirjassa on ainoastaan *Hämäläisen laulu* P.J. Hannikaisen säveltämänä ja toisena kappaleena Martti Helan hämäläisistä kansansävelmäaiheista syntynyt sovitus. Sanat ovat kaikissa versioissa J.H. Erkon. Pajamo (1987, 27) mainitsee kirjassaan *Hämäläisten laulun* sävelmäksi saksalaista alkuperää olevan kansansävelmän, jonka E.A. Hagfors oli sovittanut Erkon runoon sopivaksi (Pajamo 1987, 27). Maininta sävelmän saksalaisuudesta löytyy myös Hämäläisosakunnan laulukirjasta (HOL 1938, 27). Kansanopiston laulukirja vuodelta 1939 jättää mainitsematta laulun sävelmän alkulähteen (KL 1939, 225).

Pirkanmaata on pidetty omana maakuntanaan 1950-luvulta lähtien. Keskiajalla Pirkkala käsitti suurimman osan nykyistä Pirkanmaata (wikipedia, Pirkanmaan maakunta). Pirkanmaan liiton maakuntahallitus päätti nimetä Pirkanmaan maakuntalauluksi tammikuussa 1995 Linsénin säveltämän ja Topeliuksen runoileman laulun *Kesäpäivä Kangasalla* (Pirkanmaa, maakuntatunnukset).

Historiallinen Häme oli maakuntana iso ja käsitti muun muassa suurimman osan nykyistä Keski-Suomea. Keski-Suomen maakuntaliitto perustettiin 1929 maakuntahengen herättämiseksi (Keskisuomi, etusivu). Maakuntalauluna pidetään yleisesti *Keski-Suomen kotiseutulaulua*. Martti Korpilahden sanoihin on valittu ruotsalaisen Ivar Widéenin sävelmä. Valitettavasti Similän kirjassa *Suomen laulut ja niiden tekijät* (Similä 2007) ei mainita *Kotiseutulaulua* (sanalyhennys Keski-Suomen maakuntalaulusta). Maakuntalaulu syntyi jo 1920-luvulla. Sähköpostikeskustelussa Keskisuomalaisen osakunnan kulttuurisihteerin kanssa selvisi, että *Kotiseutulaulu* on vahvasti käytössä osakunnan

juhlissa. Martti Korpilahden toinen runo *Laulu synnyinseudulle* (Raitala) sen sijaan on tuntemattomampi eikä millään muotoa uhkaa *Kotiseutulaulun* asemaa osakunnan yhteisenä maakuntalauluna. Jyväskylän Vesilinnan tornista voi kesäiltaisinkin kuulla *Laulu synnyinseudulle* -sävelmän. Keski-Suomea esittelevillä internetsivuilla on *Kotiseutulaulusta* nykyaikainen, mutta arvokkaasti soitettu karaokelaulu-versio (Finnica, keski-suomi).

6.3 Finlandia Septentrionalis ja Finlandia

Satakunnan latinalainen nimi, Finlandia Septentrionalis kuulostaa juhlalliselta. Ruotsin historiallisena maakuntana *Satakunda* oli 1155-luvulla ensimmäisen ristiretken keskuspaikkoja. Piispa Henrikin ja talonpoika Lallin kohtaaminen Köyliön järven jäällä on yksi Suomen tunnetuimpia legendoja (Similä 2007, 53). Nykyhistoriantutkimus on tosin väittänyt Tanskan Lundissa säilyneiden lähteiden perusteella Suomen kuuluneen Hampuri-Bremenin arkkipiispojien lähetysalueeseen. Kirkko olisi ollut tanskalaisjohtoinen ja suomalaiset kääntyneet kristinuskoon jo aiemmin, ennen Ruotsin kautta tehtyä ristiretkeä. Suomea pidettiin myös huomattavana asemahtina Pohjois-Euroopassa Vesilahdelta tehtyjen rautakautisten aselöytöjen perusteella (Suomalaisuudenliitto.fi; Suvanto 1987; Salmo 1938).

Satakunnalle on sävelletty ja runoiltu monia maakuntalauluehdokkaita (katso liite 1). *Satakunnan laulu* Törnuddin säveltämänä ja Voipion sanoittamana on virallinen maakuntalaulu. Vuoden 1918 Kansanopiston laulukirja mainitsee myös Toivo Kuulan säveltämän *Laulu Satakunnalle* kappaleen, jonka sanat ovat Hj. Nordlingin käsialaa (KL 1918, 221-223). Jenny Elfvingin (1928, 42) mukaan Kuulan ja Nordlingin *Laulu Satakunnalle* on nostettu toiseksi maakuntalauluksi Törnuddin *Satakunnan laulun* rinnalle (Elfving 1928, 42-44). Nordlingin runon alkusanat ovat ” Siell’ rotkoon jylhän louhikon...” (KL 1918, 221; Elfving 1928, 42). Mielenkiintoista on se, että Kuulan sävelmään on myös Hj. Nortamon runoilemat sanat. Tämä teksti on uudemmissa

Kansanopiston laulukirjoissa ja laulu alkaa sanoilla ” SÄ Satakunta armahin...” (KL 1939, 257; KLS 1957, 114). Pajamon (1987, 100) mukaan Porissa lääkärinä toiminut Hjalmar Nordling oli kirjailijanimeltään Hj. Nortamo (Pajamo 1987, 100). Jossakin vaiheessa alkuperäisestä runosta on jätetty pois säkeistöt viisi ja kuusi (yhteensä kahdeksan säkeistöä) joilla laulu vanhemmissa nuottikirjoissa alkoi ja nykymuodossaan kappale aloitetaan säkeistöstä yksi jättäen kokonaan pois säkeistöt viisi ja kuusi. Runo tunnetaan vain kuusisäkeistöisenä. Nordlingin alkuperäinen runo on kokonaisuudessaan esitetty Elfvingin kirjassa ja siellä myös säkeistöjen numerointi ilmentää edellä kerrottua (Elfving 1928, 42, 43). (Liite 2).

Finlandia on komea latinankielinen nimi Varsinais-Suomen maakunnalle. Keskiajalla se tarkoitti nimenomaan Varsinais-Suomen aluetta (igs.kirjastot.fi). Vakka-Suomen seutukunta on osa Varsinais-Suomea. Primus Leppänen sävelsi *Vakka-Suomen laulun* ja se on yksi kolmesta Varsinais-Suomen maakuntalaulusta Elfvingin Suomen maakuntalauluja esittelevässä kirjassa (Elfving 1928, 56, 57). Kappale on siinä kolmisäkeistöinen, kun taas Kansanopiston laulukirjassa säkeistöjä on viisi (KL 1918, 218, 219; KL 1939, 255, 256; KLS 1957, 112, 113). Varsinais-Suomea kuvaaviin lauluihin kuuluu myös Naemi Päiviön kirjoittama *Varsinais-Suomi* (Pajamo 1987, 110). Kansanopiston laulukirjoissa ja Elfvingin maakuntalaulukirjassa on laulun melodiana suomalainen kansansävelmä (Pajamo 1987, 111, 112; KL 1918, 217, 218; KL 1939, 254, Elfving 1928, 60, 61). Varsinais-Suomen maakuntalauluna tunnettu *Varsinaissuomalaisten laulu* on Väinö Kulon runo ” Helky, laulu Auran rantain”. Runo syntyi Varsinaissuomalaisen osakunnan runokilpailun tuloksena 1909-1910 (Pajamo 1987, 108). Lauluun on kaksi eri sävelmää. Viljo Mikkolan sävellys on ollut selkeästi käytetympi 1900-luvun alkupuolella. Kansanopiston laulukirja vuodelta 1918 ja Elfvingin maakuntalaulukirja pitäytyvät kumpikin Mikkolan melodiassa. Mikkolan säveltämän laulun nimi on *Varsinaissuomalaisten laulu* ja Toivo Loukon sävellys löytyy nimellä *Varsinais-Suomen laulu* (KL 1918, 216; KL 1939, 253; KLS 1957, 112; Elfving 1928, 58; HOL 1938, 176). Opistojen laulukirja vuodelta 1961 on jo yhdistänyt Mikkolan sävellyksen nimen ja Loukon sävelmän yhteen nimeämällä Varsinais-Suomen maakuntalaulun *Varsinaissuomalaisten lauluksi* (OPL 1961, 23).

Teen pienen katsauksen Varsinais-Suomen laulun nimeämiseen ja säveltäjiin vuosien 1938 ja 1953 välillä ilmestyneissä laulukokoelmissa luettelonomaisesti: Olavi Pesonen 1938,

185: *Varsinaissuomalaisten laulu* (Louko), Wilho Siukonen 1941, 86: *Varsinais-Suomi* (Elin Krank), Wilho Siukonen 1943, 68: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko), Lauri Parviainen 1944, 130: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko), Ilmari Kinnunen toim. 1945, 50: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko), Hannikainen, Poijärvi, Vainio 1945, 89: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko), Kansan laulukirja 1949, 62: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko), Lauri Parviainen 1949, 129: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko), Wilho Siukonen 1950, 58: *Varsinais-suomalaisten laulu* (Louko) ja Olavi Ingman 1953, 72: *Varsinais-Suomen laulu* (Louko). Luettelosta voidaan päätellä Varsinais-Suomen laulun olleen suosittu nimi kautta vuosikymmenten ja Loukon sävelmä käytetyin yhtä poikkeusta lukuunottamatta. Elin Krank sävelsi Irene Mendelinin sanoihin laulun merien huuhtomasta Varsinais-Suomesta, satujen ja urhojen maasta. Suomalaisten musiikkiarkistojen luettelosta löytyy säveltäjä Elin Krank ja hänen sävellyskäsikirjoitustensa sijoituspaikaksi ilmoitetaan Sibeliuksen museo (Kansalliskirjasto.fi).

6.4 Ostrobothnia

Pohjanmaan historiallinen alue oli hyvin laaja. Nykyinen Pohjanmaa on vain pieni osa vanhasta maakunnasta joka ulottui länsirannikon reunalla sijaitsevasta Kristiinankaupungista, Vaasan ja Pietarsaaren kautta Kruunupyhyyn. Toki Pohjanmaahan kuuluu 17 kuntaa, osa rannikon tuntumassa, osa sisämaassa. Etelä-Pohjanmaa on suunnilleen nykyisen Pohjanmaan levyinen sisämaahan sijoittuva 19 kunnan alue. Keski-Pohjanmaa on edellisten maakuntien pohjoisen puolella rannikkokaupunkinaan Kokkola. Pohjois-Pohjanmaa levittäytyy vyömäisesti länsirannikolla sijaitsevan Kalajoen ja Oulun kautta Kuusamoon käsittäen 34 kuntaa (Wikipedia, Pohjanmaan maakunta; Wikipedia, Etelä-Pohjanmaa; Wikipedia, Keski-Pohjanmaa; Wikipedia, Pohjois-Pohjanmaa). Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntalaulu on *Vaasan marssi*, Pohjois-Pohjanmaan lauluna on *Kymmenen virran maa* ja Keski-Pohjanmaan maakuntalaulu on *Keski-Pohjanmaan laulu*. Etelä-Pohjalaisilla oli vielä Kansanopiston laulukirjojen ja Elfvingin kirjan mukaan oma, Juho Rannan säveltämä ja Niilo E. Vainion sanoittama maakuntalaulu *Etelä-Pohjalaisten laulu* (KL 1918, 231; KL 1939, 266, KLS 1957, 117,

118, Elfving 1928, 28). Myös *Kymmenen virran maa* sai kaksi sävelmää, Oskar Merikannon ja Jenny Elfvingin, samaan A. V. Koskimiehen runoon. Sävelmät on julkaistu ainakin Kansanopiston laulukirjassa vuonna 1918 ja Elfvingin toimittamassa *Suomen maakuntalaulut* -teoksessa (KL 1918, 225; Elfving 1928, 32). Kansanopiston laulukirjassa Elfvingin sävelmässä on erityismainintana ”Äidilleni omistettu”. Huomioitavaa on vielä Ilmari Kiannon runo *Pohjolan hymni*, johon Oskar Merikanto teki sävelmän. Laulu mainitaan Kansanopiston laulukirjassa (1918) ja Elfvingin toimittamassa teoksessa (KL 1918, 227, 228; Elfving 1928, 38). Laulun kertosaikassa ylistetään Pohjanmaata pohjolan pontevimpana maana. Pohjanmaan maakunnalla olisi mahdollisuus löytää oma, erilainen maakuntalaulunsa tästä historiallisesta laulusta.

Vaikka Kainuun maakuntaa ei 1800-luvun lopulla erikseen mainittu, oli Kainuu nimeltä tunnettu alue jo 1600-luvulla (Similä 2007, 42). Historiallisen Pohjanmaan kartasta luvun alussa voi huomata Kainuun kuuluneen Pohjanmaan maakuntaan. Kansanopiston laulukirjassa vuodelta 1939 ja 1957 on Kainuun maakunnalle tarjolla useita lauluja: *Laulu Kainuulle* (Hela), *Kainuun lapsi* (Hela), *Suomussalmi-kotiseutu* (kansansävelmä) ja *Nälkämaan laulu* (KL 1939, 273, 274, 272, 271; KLS 1957, 119, 120, 121). Reijo Pajamon (1987, 68) mukaan Ilmari Kiannon runoilema ja Oskari Merikannon säveltämä *Nälkämaan laulu* on Kainuun varsinainen maakuntalaulu (Pajamo 1987, 68). Opistojen laulukirja vuodelta 1961 on Työväenopistojen liiton julkaisema ja siinä maakuntalaulujen joukossa Kainuun laulu on nimetty *Korpi-Kainuun marssiksi* (OPL 1961, 35). Todennäköisesti työväenlaulu ei halunnut korostaa kansan nälkää tai muuta kurjuutta laulun otsakkeessa ja käytti huomattavasti positiivisempaa nimeä kyseisestä maakuntalaulusta. Myös Kainuuta esittelevä internetsivusto (Kainuu.fi) ilmoittaa *Kainuun marssiksi* kutsutun *Nälkämaan laulun* koko Suomen eniten lauletuksi maakuntalauluksi. Kaleva-lehden internetsivulla Kirsi Haapean artikkelissa ”Kainuun maakuntalaulu vaikuttaa vahvasti” (Kaleva.Plus.Pohjois-Suomi 22.09.2008) *Nälkämaan laulu* kutsutaan maakuntalauluksi joka tunnetaan koko Suomessa. Ajat ovat kovin muuttuneet laulun syntyajan (1911) hetkistä. Niinpä laulun mielikuvat työttömyydestä, köyhyydestä ja kurjuudesta yritetään kääntää nykyään hyvin voivassa maakunnassa eduksi ja painottaa laulun kauniita luontokuvauksia epätoivon sijaan (Kaleva.fi, plus). Kainuun itärajalalla sijaitseva Kuhmo on erinomainen esimerkki myönteisen mielikuvan paikkakunnasta, jonka erämaaluonto

tarjoaa puhdasta ruokaa ja mielenvirkistystä, vastapainonaan heinäkuun kansainvälinen kamarimusiikkitapahtuma.

6.5 Laponia

Lappi on kuulunut Suomen historiallisiin maakuntiin vasta vuodesta 1809. Alueena sen eteläisin osa on ollut aikanaan historiallisen Pohjanmaan pohjoista aluetta eli niin sanottua Perä-Pohjolaa. Lapin virallinen maakuntalaulu on *Kymmenen virran maa* (Merikanto, A. V. Koskimies), jonka säkeistöissä mainitaan revontulet ja tunturilaaksojen vuolaat virrat. Vuosikymmenten saatossa on myös sitkeästi ollut tarjolla Armas Maasalon säveltämä ja Maija Konttisen runoilema *Lapinmaa*, joka ei kuitenkaan ole saavuttanut varsinaista maakuntalaulun asemaa (KL 1918, 247, 248; KL 1939, 275, 276; KLS 1957, 121; Elfving 1928, 26). *Leevi and The Leavingsiltä* ei löydy oman tietoni mukaan yhtään Lappiin liittyvää laulua, mutta voisin ehdottaa Unto Monosen säveltämää ja Maj-Lis Könösen sanoittamaa *Lapin tangoa* uudeksi maakuntalauluehdokkaaksi.

6.6 Nylandia

Historiallinen Uusimaa jakautuu Uudenmaan, Itä-Uudenmaan ja Kymenlaakson maakuntiin (Wikipedia, Uusimaa). Sibeliuksen säveltämä ja Kaarlo Terhin sanoittama *Uusimaalaisten laulu* on Uudenmaan maakuntalaulu. Runo voitti Eteläsuomalaisen osakunnan runokilpailun vuonna 1912. Laulu mainitaan kaikissa Kansanopiston laulukirjoissa (KL 1918, 234, 235; KL 1939, 276, 277; KLS 1957, 122). Itä-Uudenmaan maakuntalaulu on nimeltään *Itä-Uudenmaan laulu-Sången till Östra Nyland*, jonka on säveltänyt ja sanoittanut Jukka Kuoppamäki. Kymenlaakson oma maakuntalaulu on Uuno Klamin vuonna 1934 säveltämä ja Aukusti Simojoen kirjoittama *Kymenlaakson laulu* (Pajamo 1987, 141), jota myös *Kymenlaakson maakuntalauluksi* kutsutaan.

6.7 Karelia

Karjalan nykymaakuntia ovat Pohjois-Karjala ja Etelä-Karjala. Kummankin maakunnan lauluna on *Karjalaisten laulu*, joka on P. J. Hannikaisen säveltämä ja sanoittama. Lappeenrantalainen *Kotiteollisuus*-yhtye soittaa keikkojensa aluksi Karjalan maakuntalaulua. Aikaisemmin luvussa 3 pohdittiin suomalaisen metallimusiikin kansanperinnetietoisuutta ja sitä vahvistaa myös *Kotiteollisuuden* heavy-metal – suuntautunut musiikki perussuomalaisine sanoituksineen. Luvussa 4, nuori, pohjoiskarjalainen nainen mietiskeli maakuntalauluksi sopivaa kappaletta ja päätyi Gösta Sundqvistin säveltämään ja sanoittamaan *Pohjois-Karjala* lauluun. Karjalainen identiteetti ei ole ainoastaan rajan taakse jäänyttä elämää, vaan tunne siitä, kuinka ” Minä lähdän Pohjois-Karjalaan. Vaihdan farkut verkkarihousuun. Kotiseudulle Pohjois-Karjalaan.” (Rikkinen toim. 2008, 87).

Karjalan historia on ollut sotaisia ja maakunnan alue jakaantunut useiden valloittajien myötä eri tavoin eri aikakausina. Viimeisimmät suuret muutot tapahtuivat Suomen talvisodan loppuun 1940 ja jatkosodan jälkeen 1944. Viipurin alueelta muutti pysyvästi eri puolille Suomea joukko karjalaisia. Tuntevatko kotipaikkansa jättäneet karjalaiset *Karjalaisten laulun* oman syntymäseutunsa lauluksi, emme tiedä, mutta vanhuksille pidetyssä lauluryhmässä eräässä Lahden palvelutalossa, on Kannaksen karjalaisten ehdoton suosikki *Laps olen Karjalan*, säveltänyt ja sanoittanut Aili Runne (Kari, Nieminen, Sipilä & Uusitalo 2007, 153). Muille suomalaisille hän on tullut tutuksi valssista *Muistatko Monrepos'n* (Kari ym. 2007, 375). Tunnelmallisena lapsuuden ja Karjalan maisemien kuvaajana Aili Runne tulkitsee varmaankin juuri sellaisia kaihoisia tunteita, joita synnyinseutunsa pakosta jättäneet kokevat yhä uudelleen.

6.8 Alandia

Ahvenanmaa on sekä Suomen historiallinen että nykyinen maakunta. Pajamon (1987, 150) mukaan turkulainen sekakuoro esitti vuonna 1898 Hagforsin laulun *Modermålets sång*, jonka ahvenanmaalaiset omaksuivat kansallislaulukseksi (Pajamo 1987, 150). Kappale löytyy myös *Weiners sångbok för skolan* laulukirjasta samoin kuin Paciuksen ja Runebergin *Vårt land* (Weiner & Norrman 1950, 22, 9). Maakuntalaulu *Ålänningens sång* on myös J.F. Hagforsin säveltämä, mutta sen kantaesitys tapahtui vasta vuonna 1922 (Pajamo 1987, 152). Kansanopiston laulukirjat eivät Ahvenanmaan lauluperinnettä tunne, mutta *Modermålets sång* johdattelee meidät Grundtvigin ajatukseen kansan oikeudesta omaan äidinkieleen. Tämän voimasta syntyi lauluja muun muassa Grundtvigin runoihin ja esimerkiksi Kansanopiston laulukirjassa Heikki Klemetin sävellys *Äidinkieli* pohjautuu Grundtvigia mukaellen Alpo Noposen suomentamiin sanoihin (KL 1918, 200; KL 1939, 176; KLS 1957, 83). Ilmari Calamnius-Kianto, jonka nimi oli vuoteen 1906 Calamnius (Similä 2007, 63), runoili *Suomenkielen riemulaulu* kappaleen, jonka Otto Kotilainen sävelsi. Laulun sanat kuvailevat luonnon kauneutta liittäen maan, kansan ja kielen lopulta yhteen (KL 1918, 198, 199). Samalla tavalla *Modermålets sång* kertoo rakkaudesta äidinkieleen yhdistäen luonnon, kulttuurin ja kielen hienovaraisesti kuvaillen (Weiner & Norrman 1950, 22, 23).

7 IDENTITEETTINÄ KANSAKUNTA

Äidinkieli ja sen merkitys kansalle ja kulttuurille, on ilmennyt vahvana oikeutena ja perusteena kansallisvaltioita suunniteltaessa. Kielen merkitys käsitteenä ja sen vaikutus kansan mentaliteettiin on kiistämätön. Voidaanko yhtenevässä Euroopassa perustaa kansallisuutta kieleen yhtä vahvasti kuin ennen ja mitä se merkitsee kansalliselle identiteetille. Ohjelmassa *Painavaa puhetta Pohjolasta* (YLE FST5, osa 5/5) esiteltiin

kirjailija Kerstin Ekmania ajatuksia Ruotsista ja ruotsalaisuudesta (YLE FST5, osa 5/5). Hän varoittaa ruotsalaista yhteiskuntaa nationalismista, historiattomuudesta ja kielellisestä köyhyydestä. Nationalismia Ekman lähestyy kysymällä, mitä on ruotsalaisuus ja mikä tekee käsitteen ruotsalainen. Onko se kieli vai joku muu yhteinen nimittäjä, kaikille sama, kuten verotus (YLE FST5, osa 5/5).

Seuraava esimerkki antaa kuvan kielen merkityksestä yhteiskuntaan ja ihmisiin, sosialisointiin ja mentaliteettiin. Englannissa kieli kertoo vahvasti sosiaalisen aseman ja roolin yhteiskunnassa. Vain varakkaat, tietyn yliopiston käyneet henkilöt, puhuvat englantia erityisellä aksentilla. Puheesta voi suoraan kuulla henkilön taustan ja koulutuksen. Tätä englanninkielen puhetapaa käyttävät poikkeuksetta hallinnollisissa, yhteiskunnan vaikuttavimmissa tehtävissä toimivat henkilöt. Kieltä haluttaisiin muuttaa paremmin nykykielen ilmauksia vastaavaksi, notkeammaksi työvälineeksi, poistamalla turhia päätteitä tai etuliitteitä. Kielen muuttaminen hävittää raja-aitoja muuttamalla samalla roolikäsityksiä. Eniten uudistuksen vastustajia löytyykin ylemmistä sosiaaliluokista. Kieli toimii sosialisoinnin avulla tapahtuneen kasvatuksen ilmenemismuotona. Kieliuudistus liittyy myös normin käsitteeseen. Tämän normin, tietyn kielellisen ilmaisun, rikkomisen uhkaa koko yläluokkaisen yhteisön toimintaa. Kielellinen normi perustuu arvoihin ja sen kautta käytännön toimintaan. Tässä yhteydessä normi koskee tiettyä ryhmää ja sen käyttäytymistä tai ryhmän korostamista kielen avulla. Suurin osa normeista kohdistuu samanlaisena kaikkiin yhteiskunnan jäseniin. Ne auttavat erilaisten organisaatioiden toimintaa määrittelemällä arvoja tehtävien perusteiksi. Liikenne ei suju ilman normeja ja asenteeseen vaikuttavia arvoja. Toisaalta erilaisissa kulttuureissa elävien yksilöiden sosialisointiprosessin aikaansaama kasvatuksen normisto on erilainen eikä se voi muuttua maanosaa vaihtamalla. (Antikainen 1998, 105.)

Toisen maailmansodan aikana pakolaisuus, muuttovirta Ruotsiin, oli piristävää, se koettiin jopa jännittävänä. Kerstin Ekman muistuttaa, että historiaa tutkimalla voidaan huomata, kuinka suuri vaikutus ulkomailla on aina ollut Ruotsille. Viranomaiset olivat 1500-luvulla muuttamassa ruotsin pääkieleksi saksaa. Ranskalaisia vaikutteita tuli 1700-luvulla ja nyt vaikuttaa anglosaksinen kieli, tavat ja ajatusmallit. Osia Ruotsista on kuulunut Tanskalle. Näiden perusteella Ekman miettii, onko ruotsalaisten syytä istua rajojen sisällä määrittelemässä mikä on ruotsalaista ja mikä ei. Hänen mielestään on tärkeämpää laajentaa

yhteisöä ja identiteetin tunnetta. ”Miten voimme olla globaaleja, jos meillä ei ole kunnan identiteettiä?”, Ekman kysyy. Kansallishenki ei ole monikansallisen Ruotsin pelastus. Yhteisö ennemminkin pirstoutuu ilman tietoa maailmasta ja arvoista, joita pidetään tärkeinä. (YLE FST5, osa 5/5.) Myös tanskalainen kirjailija Carsten Jensen on todennut, että muu maailma voidaan pitää poissa omasta ja kansallisesta todellisuudesta (YLE FST5, osa 4/5). Globalisaation kokeminen voi olla vahva tunne, vaikka käytännössä siihen ei osallistuisikaan. Tosin maailma on tullut lähelle Tanskaa ja puuttuu jopa sisäpoliittisiin asioihin, kuten Mohammad-kriisissä kävi. Onko tämän perusteella enää eroa sisä- ja ulkopoliitikalla, kysyy Jensen. Hänen mielestään erimielisyys on demokratian suola. Sen kadotessa yhteiskunta muuttuu tunnustukselliseksi ja erimielisyydestä tulee tabu. (YLE FST5, osa 4/5.)

7.1 Identiteetti

Identiteetti voidaan määritellä joko yksilön identiteetiksi tai sosiaaliseksi ja kollektiiviseksi identiteetiksi (Moilanen & Sulkunen 2006, 7). Sosiaalinen identiteetti sisältää Ekmanin kanssa samankaltaisen ajatuksen samaistumisesta toisiin ihmisiin, ryhmiin. Nationalismi samaistaa samaan valtioon ja kansaan, kieleen ja kulttuuriin, mutta maahanmuuton myötä samaistumisen kohde tulisi olla Ekmanin ajatusten mukaan joku muu yhteinen tekijä. Moilanen ja Sulkunen (Moilanen & Sulkunen 2006, 7) toteavat artikkelissaan, että ryhmässä samankaltaisuuden tietoisuudesta syntyy myös kyky erottaa omaan joukkoon kuulumattomat (Moilanen & Sulkunen 2006, 7). Kollektiivinen identiteetti on tärkein ihmisiä yhdistävä tekijä ja siihen liittyy kulttuurin käsitteet uskomuksineen, arvoineen ja käyttäytymissääntöineen. Identiteetti, sekä yksilöllinen että kollektiivinen, ymmärretään usein staattisena ja luonnollisena ominaisuutena. (Moilanen & Sulkunen 2006, 7, 8.) Myös Ihalaisen (Ihalainen 2006, 171) mukaan kansallinen yhteisö näyttäytyy nationalistisessa puheessa pysyvänä ja muuttumattomana, mutta sen rakenteelliset konstruktiot ja käsitteet muuttuvat ajan myötä väistämättömän hitaasti (Ihalainen 2006, 171). Kansallisen identiteetin sisältö on myös epätasallinen ja toisinaan myös kiistanalainen (Ihalainen 2006, 171).

Identiteetti rakentuu jostakin esim. toiminnasta, tavoista, teksteistä. Kaikella tällä on vaikutusta yksilön ja yhteisön ymmärryksen työstämisessä ja käsityksessä omasta paikasta maailmassa. Tutkijat ovat erimieltä siitä, pystyykö yksilö vaikuttamaan omaan identiteettiinsä ja kuinka paljon. Koska identiteetin käsite on nuori, yleistyen vasta 1980-luvulla, on eri tieteenaloilla tehdyt määritelmät ja painopistealueet toisistaan poikkeavia. Toiset katsovat identiteetin yhteisön ja kulttuurin tuotteeksi, toiset taas yksilölliseksi vapaudeksi luoda itseään omien mieltymystensä mukaisesti. (Moilanen & Sulkunen 2006, 8.) Varhaismodernin yhteiskunnan kansallinen identiteetti oli virallisesti sidoksissa kirkon tunnustukselliseen identiteettiin. Käsitteitä ”pyhä”, ”maallinen”, ”poliittinen” tai ”uskonnollinen” ei erotettu yksilön tai yhteisön identiteeteistä yhtä jyrkästi toisistaan kuin tänä päivänä. (Ihalainen 2006, 173.)

Valtion virallisella kirkolla oli 1700-luvun alussa isänmaa ja kansakunta käsitteiden levittämisessä merkittävä rooli. Vuosisadan loppuun mennessä kansallisia yhteisöjä rakennettiin myös ei-teologisilla argumenteilla, mutta uskonnon ja nationalismin vuorovaikutus tuli säilymään modernillakin aikakaudella. Valistus vaikutti valtionuskontojen sisällä, etenkin uskonnon ja politiikan välisten suhteiden uudelleenarvioinnissa. Uskonto ja politiikka sekoittuivat 1700-luvun alussa keskenään mm. saarnoissa ja puheissa. (Ihalainen 2006, 172.) Brittiläinen, historiallisen sosiologian tutkija, Anthony D. Smith, on luonut mielenkiintoisen teorian kansallisen identiteetin olemuksesta. On oletettu, että maallisen nationalismin aate olisi syrjäyttänyt 1700-luvulla uskonnon vaikutuksen poliittista käyttäytymistä ohjaavana ideologiana. Käsitystä siitä, ettei modernissa maailmassa politiikalla ja uskonnolla ole enää tekemistä toistensa kanssa, horjuttaa mm. se, että uskonnollisia traditioita löytyy jopa pitkälle maallistuneista maista. Smithin mukaan nationalismin synty ei olisikaan niin suuri ideologinen mullistus, kuin on oletettu. Jatkuvuus esimodernin ja modernin kansallisen identiteetin välillä, selittyy juuri uskonnon roolin kautta. Uskonnon ilmentämä pyhyiden tunne yliluonnollisen jumalan kautta on nationalismissa vaihtunut kansallisen yhteisön yhteyden korostamiseen pyhyiden ideologian mukaisesti. Israel tarjosi aikaisemmin kansallisen yhteisön prototyypin, modernin nationalismin pohjautuessa maallistettuun versioon valitun kansan myytistä. (Ihalainen 2006, 175, 176.) Ihalainen toteaa (Ihalainen 2006, 176), että Smith ei ottanut huomioon nationalismin nousua virallisen uskonnon sisällä. Nationalismi ei yksinomaan ollut uskonnon vaihtoehto. Tämän perusteella vuorovaikutus uskonnon ja nationalismin

välillä olisi luultua pitkäkestoisempaa ja totaalisempaa (Ihalainen 2006, 176). Kansallisen yhteisön pyhyys sai yhä merkittävämmän roolin papiston saarnoissa 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Ruotsin valtiopäivillä 1810 rukoiltiin hartaan isänmaantunteen puolesta ja valmiudesta uhrautua isänmaan edestä. Hovisaarnaaja Olof Eneroth oli määritellyt jo parikymmentä vuotta aikaisemmin isänmaanrakkauden ”poliittisten yhteisöjen todelliseksi elinvoimaksi”. Julkisen uskonnonharjoituksen sisällä saattoi siis nousta kansakunnan palvonta, kansan pyhä yhteys. (Ihalainen 2006, 177.) Jan Kosterin mukaan uskonnolliset rituaalit vetosivat ihmisten syviin tunteisiin. Ne myös liittivät yksilöt yhteisöön muokkaamalla ajattelutapoja ja yksilöiden omia identiteettejä. Rituaalipuheissa puretaan yksilöiden ajattelumalleja, antamalla tilalle uskonnollis-poliittinen, kollektiivinen identiteetti. (Ihalainen 2006, 172, 173.)

7.2 Identifikaatio

Aikaisemmin todettiin, että identiteetti käsitteenä on kovin nuori. Niinpä sanaa kansallinen identiteetti ei ole löydettävissä historiallisista konteksteista, vaan sanastoa, jotka liittyvät sanoihin isänmaallinen ja kansakunta, voidaan pitää kansan identiteettiä vastaavina ilmauksina. Lisäksi tulee miettiä, mitä aikalaiset tarkoittivat kyseisillä ilmauksilla, missä yhteyksissä niitä käyttivät tai miten niiden merkitykset ajan kuluessa muuttuivat (Ihalainen 2006, 181, 182). Johanna Wassholmin (Wassholm 2006, 196) artikkelissa on viite Eric Hobsbawmin esittämään kritiikkiin kansallisen identiteetin olettamuksesta itsestään selvänä tekijänä nationalistisessa tutkimuksessa (Wassholm 2006, 196). Myös hän muistuttaa, että kansallisuuden samaistumisen kohteet voivat muuttua, suuresti, lyhyenkin ajanjakson kuluessa (Wassholm 2006, 196, alaviite).

Wassholm (Wassholm 2006, 194) pohtii kysymystä identiteetin rakentumisesta ja tuo ilmi siihen liittyvän teoreettisen keskustelun, joka on vuosikymmenien aikana arvioinut identiteettikysymystä uudelleen (Wassholm 2006, 194). On syntynyt suuntaus, jossa identiteetin muodostumista tarkastellaan jatkuvana ja muuttuvana prosessina. Käsitteen käyttöä on arvosteltu, koska se ei perusajatukseltaan ilmaise muutosprosesseja ja niinpä

monet identiteettiteoreetikot ovat ehdottaneet vaihtoehtoisia termejä, kuten sanaa identifikaatio. Sana on johdettu samasta juuresta kuin identiteetti, mutta verbimuotoisena on aktiivisempi käyttötarkoitukseltaan. (Wassholm 2006, 194.)

7.3 Kansakunta

Palaan vielä tämän luvun alussa esiteltyihin Kerstin Ekmanin ajatuksiin ruotsalaisuudesta ja kysymykseen ”mikä tekee ruotsalaisuuden?”. Voimme myös kysyä mikä tekee suomalaisuuden, mitä tarvitaan tämän tunteen syntymiseen 1800-luvulla eläneen ruotsinkielisen suomalaisen, Pietarin ruotsalaisen seurakunnan kirkkoherrana toimineen E. G. Ehrströmin (1791-1835) näkökulmasta. Wassholm (Wassholm 2006, 193) toteaa artikkelissaan kirkkoherran määritelleen itsensä sekä Suomen monin eri tavoin kahdenkymmenen vuoden aikaperiodilla (Wassholm 2006, 193). Kuvaavin kaikista määritelmistä on vuodelta 1812, jolloin Ehrström kirjoitti, ”...Olen ruotsalainen kansallisuudeltani, vaikkakin nyt Venäjän alamainen Uudesta Suomesta.” (Wassholm 2006, 192; Ehrströmin päiväkirja 18/30.11.1812: arkki 124:3). Ehrström toivoi myös ruotsinkieleen käyttösanaa *finländare*, joka vastaisi Venäjällä käytettyä termiä *finljandets*. Sana kuvaisi henkilöä, jolla on kansalaisyhteisyydet Suomessa, äidinkielen ollessa suomi, ruotsi tai joku muu kieli. (Wassholm 2006 192, 193.)

Romanttisen filosofian ihanteena oli kielellisesti ja elimellisesti yhtenäinen kansakunta. Ehrström oli yksi suomalaiskansallisen herätyksen merkittävästä edeltäjästä julkaisemalla pitkän artikkelisarjan ”Suomen kieli, kansalliskielenä tarkasteltuna”, *Finska språket, betraktadt såsom nationalspråk*. Artikkeleissa esitellään konkreettinen suunnitelma suomen kielen kohottamisesta kansalliskieleksi (Wassholm 2006, 205). Ehrström oli kuitenkin ruotsinkielinen ja hänen lähtökohtansa myös sanoille *finländare* ja *finländsk* oli seuraava, ”Nimityksiä *finländare* ja *finländsk* on tähän saakka käytetty sangen vähän virallisessa kielessämme, joka kuitenkin on sivistyneitten kansankerrostemme äidinkieli....Ne antavat enemmän tarkkuutta ja oikeellisuutta (ruotsinkieltä puhuvasta suomalaisesta käytetyille) ilmaukselle....” (Wassholm 2006, 210).

Sanonnan *kauneus on katsojan silmissä*- ajatuksen johdattamana, voimme muistuttaa tämän päivän suomalaisia siitä, että kansallinen identiteettimme identifikoituu täysin näkökulman mukaan. Yleisradion lähettämässä A-studio –ohjelmassa, Venäjän NTV:n uutiskanavan, Kremlin hyväksymä toimittaja, Vladimir Kondratjev totesi haastattelussa: ”...että meillä on Baltiassa kumppani, johon voi luottaa” (YLE 1, A-studio).

Historiamme ei jätä meitä rauhaan. Yhä kamppailemme ruotsalaisuuden, suomalaisuuden ja venäläisyyden ristiaallokoissa virolaisen veljeskansan kannustamana, pohjoismaalaisina Baltiassa, sopeuttaen samalla maahanmuuttajiemme tapoja oman demokratiakäsityksemme mukaisiksi. Mutta mitä on eurooppalaisuus?

8 ”HENKINEN EUROOPPAMME”

Toimittaja Erkki Toivanen on käsikirjoittanut ja toteuttanut sarjan *Henkinen Eurooppamme* (YLE.fi, Teema). Kahdeksanosaisessa sarjassa käsitellään ”kulttuurimme merkkihenkilöitä” ja Ylen Teema –nettisivustolla esitellään sarjaa seuraavasti: ”...ohjelmasarja korostaa kansallisen identiteettimme kehittymistä yleiseurooppalaisten henkisten suuntausten tuloksena sekä reaktiona niihin. Kulttuuri-identiteetin sisältö on juuriltaan suomalaista, mutta sen rakenne eurooppalainen.” (YLE.fi, Teema.)

Sarjassa tutustutaan seuraaviin päähenkilöihin –Snellman, Topelius, Sibelius, Aho, Gallén-Kallela, Leino, Schjerfbeck ja Aalto. Sivusto esittelee merkkihenkilöt aikansa virtauksiin omakohtaisesti perehtyneiksi eurooppalaisiksi, luoviksi ajattelijoiksi ja taiteilijoiksi. Heidän ansiostaan suomalaisuus sai alun perin eurooppalaisen ja universaalisen ulottuvuuden, joka on osaltaan lujittanut identiteettiämme kytkemällä sen kiinteäksi osaksi eurooppalaisuutta – käsitteen syvällisimmässä merkityksessä (YLE.fi, Teema). Helene Schjerfbeck ei ollut sivistyneistön esiin nostama, kansallisen identiteetin vahvistaja. Naisen asema 1800-luvulla ei suonut näkyvyyttä ja nationalismin aatteen kantajaksi

valikoituikin sopivia miehiä. Schjerfbeck kuitenkin maalasi historiallisia maalauksia ja ulkoilmatöitä, samoin kuin Gallén-Kallela, joka kuitenkin ”kehittyi” kansallistaiteilijaksi, toisin kuin Schjerfbeck, jonka töitä alettiin arvostaa vasta myöhemmin. Töitä meni hyvin kaupaksi jo 1930-luvulla, mutta varsinaista arvostusta hänen tuotantonsa on päässyt nauttimaan vasta 1990-luvulla, herättäen kiinnostusta myös pohjoismaiden ulkopuolella. (Wikipedia, Schjerfbeck.) Ylen Teema –sivusto tarjoaakin taiteilijan esittelyssä käsitystä myöhempien sukupolvien riittävästä kyvykkyydestä ymmärtää Schjerfbeckiä, joka loi suomalaisena kuvataiteilijana omakohtaisista elämyksistään syntyneitä universaalia taidetta (YLE.fi, Teema). Alvar Aallon kohdalla ohjelma perehdyttää katsojan niihin vaikutteisiin, jotka tekivät arkkitehdista suuren suomalaisen ja kansainvälisesti tunnetun arkkitehdin (YLE.fi, Teema). Eurooppalainen henkisyys nostaa kansallisuuden symboleiksi uusia kasvoja. Milloin on pariisilaistuneen Kaija Saariahon vuoro nousta kansallissankarittareksi eurooppalaisena, universaalina säveltäjänä. Kansallinen tilamme ei ole staattinen. Tässä yhteydessä voidaan muistuttaa, että Eric Hobsbawmin ajatusten mukaisesti, samaistumisen kohteet voivat muuttua (Wassholm 2006, 196, alaviite). Myös Ihalainen (Ihalainen 2006, 171) kiinnitti huomiomme edellisessä luvussa siihen, että käsitteet muuttuvat ajan myötä väistämättömän hitaasti (Ihalainen 206, 171).

8.1 Autonominen Suomi Euroopassa

Suomalaisuus oli kehittynyt 1880-luvulle tultaessa sivistyneistön harrastuksesta poliittiseksi voimatekijäksi. Maamme väestön tuli pyrkiä sivistyneeksi, eurooppalaiseksi kansaksi. (Leskinen & Moilanen 2006, 216.) Ei liene mikään ihme, että Ruotsin suurvallan hallintokauden jälkeen, Venäjän alamaisuudessa, Suomella oli vahva halu suunnata poliittinen kansallisuusaate eurooppalaisten, etenkin keski-eurooppalaisten maiden tunnustettavaksi. Oman kansan etuja ajaviin järjestöihin pidettiin autonomian aikana tiiviisti yhteyttä (Heikkilä 2006, 249). Vuodesta 1869 ilmestynyt *Uusi Suometar* oli fennomaanisen aatteen äänenkannattaja (Wikipedia, Uusi Suomi). Lehti laati koosteita vuoden tapahtumista ja tärkeimmistä kansallisista saavutuksista. Vuosikatsausten pääaiheena olivat kansakunnat, silloisen maailmankuvan keskeinen ideologia.

Suomalaisuutta pohdittiin poliittisten kysymysten kautta. Varsinkin keisarin mieltäminen kansan isähahmoksi, oli vaikuttavin näistä poliittisista tunnuksista. (Leskinen & Moilanen 2006, 218.) Vuosikatsauksissa esimerkkinä eurooppalaistyyppisestä kulttuuriyhteisön muodostumisesta Suomeen, oli kansallisten suurmiesten toiminta ja saavutukset. Nämä henkisen perinnön luojat olivat maamme maineikkaimpia senaattoreja ja professoreja. Tunnettuja nimiä 1880-luvulla olivat mm. Snellman, Lönnrot, Koskinen ja Ignatius. (Leskinen & Moilanen 2006, 226.) Kulttuuriyhteisö hahmottui virkamieskulttuurina, mutta kulttuurisuomalaisuus ei saanut olla ainoastaan valistuksen aikaansaama ilmiö. Kansanvalistusseuran toiminta, raittiusliikkeen suosio, taidenäyttelyt, ”helppotajuinen” teatteri ja konserttitoiminta. Kaikkien edellä mainittujen asioiden tuli kertoa kulttuurisesta heräämisestä, kansan spontaanista reaktiosta kehitykseen. (Leskinen & Moilanen 2006, 226, 227.) Sanomalehti *Uudessa Suomettaressa* yksilön toiminta ja kansalliset tapahtumat oli liitetty yhteen. Juuri yksilön valinnoista, kovasta työnteosta, tuntui olevan jokaisen kansallisen yhteisön menestys kiinni. Uupumaton työnteko kuvasti myös väestön suhdetta itsensä sivistämiseen.

Kaunokirjallisuudessa kuvatut identiteetikertomukset olivat pääsääntöisesti elämänkulun raatamiskertomuksia, joista muodostui kulttuurinen talonpoikaiselämän malli. Sivistymisen esikuvina olivat sen sijaan virkamiehet, jotka antoivat kulttuurille suunnan ja rakensivat poliittista yhteisöä. Viranomaisten vaativa työ oli kansalle moraalinen esimerkki. Tosin poliittiset oikeudet koskivat vain harvoja ja valittuja, mutta muutoksen eteen puurtaminen, yhteisiin asioihin osallistuminen kannatti. Se tuli johtamaan koko kansan aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin parantumiseen. Koulunkäyntiä pidettiin hyväksyttynä ja arvostettuna tapana kohottaa sosiaalista asemaa. Sanomalehden vuosikatsauksien perusteella, politiikka ja hallinto olivat ylivertaisia itsensä kehittämisen ympäristöjä. (Leskinen & Moilanen 2006, 239, 240.) Eurooppalaisuus ei ollut talonpojan sivistyksen ihanteena, sillä kansainvälinen maailma tai kansallinen yhteisö ei ollut kovin tärkeä (Leskinen & Moilanen 2006, 237). Myös kaunokirjallisuus kertoi yhteisön kannalta hyväksytyistä arvoista, joita oli ahkera työnteko, luku- ja kirjoitustaito sekä kyky hyödyntää kyseisiä taitoja arkielämässä. Sivistyksen avulla ei ollut tarvetta kohota oman säädyn yläpuolelle, viranhaltijaksi tai herraksi. Se oli talonpoikaisidentiteetille vastakkainen todellisuus. (Leskinen & Moilanen 2006, 240, 241.)

8.2 Paneurooppalaisuus, svekomania ja fennomania

Luvun alussa mainitussa Yle Teeman (YLE.fi, Teema) kulttuurisarjan esittelyssä, Erkki Toivanen puhuu paneurooppalaisella äänellä. Maailmasotien välillä 1900-luvulla, paneurooppalaiset muovasivat identiteetti- ja integraatioajatukset eurooppalaiseksi tietoisuudeksi, sivistykseksi ja perinteeksi (Heikkilä 2006, 247). Pan-Eurooppa –unioni syntyi itävaltalaisen kreivin, Richard Coudenhove-Kalergin perustamana vuonna 1923. Suomessa toimi aikoinaan kaksi paneurooppalaista yhdistystä. (Heikkilä 2006, 246.) Nykyään Suomessa on Pan-Eurooppa instituutti, joka on perustettu Turun kauppakorkeakoulun yhteyteen. Alkujaan liikkeen tarkoituksena oli saattaa Länsi-Eurooppa kristilliseksi, keskinäisen rauhan omaavaksi valtioliitoksi, pystyäkseen kilpailemaan taloudellisesti silloisen Neuvostoliiton kanssa. (Wikipedia, Paneurooppaliike.)

Paneurooppalaisuutta ei vielä tässä sanamuodossaan ollut olemassa 1800-luvulla, mutta sen ajatus oli tuttu poliittisen keskustelun aiheena. Suomen kansalliseen liikkeeseen oli muodostunut kaksi suuntausta, liberaali ja fennomaaninen (Heikkilä 2006, 247). Fennomania–aateen vaikutuksesta perustettiin Suomalainen puolue ja alettiin julkaista ensimmäistä suomenkielistä sanomalehteä *Suometar* (Wikipedia, kielipolitiikka). Liberaali liike oli fennomanian vastareaktionä syntynyt *svekomania*, ruotsalaisuusliike, jonka poliittiseksi ilmentymäksi perustettiin Ruotsalainen puolue. Lyhytaikaiseksi jääneen Liberaalisen puolueen jäsenistä suurin osa liittyi tähän uuteen puolueeseen. (Wikipedia, Svekomania.) Fennomaanien ja liberaalien näkemykset erosivat mm. ulkopoliittisessa suuntautumisessa, periaatteellisessa ratkaisussa kansallisuuden olemuksesta (Heikkilä 2006, 247, 248). Suomen itsenäistyttyä äärimmilleen viety liberaali suomalaisuus läheni kaksoiskansallisuuden ideaa, suomalainen ja eurooppalainen. Fennomaanit eivät tyrmänneet eurooppalaisuutta, mutta he pelkäsivät Euroopan ja erityisesti joidenkin tiettyjen valtioiden tavoittelemaa ylivaltaa, joka heikentäisi suomalaista ajattelutapaa. (Heikkilä 2006, 249, 250.) Liberaalit nojasivat Johann Gottfried von Herderin (1744-1803) ajatteluun orgaanisen kansan, kulttuurikansan muodostamasta valtakunnasta (Wikipedia, Herder; Heikkilä 2006, 254). Fennomaanien ajatus Georg Wilhelm Friedrich Hegelin (1770-1831) mukaisesta valtiosta historiallisen kehityksen päämääränä, koettiin entistäkin

tärkeämmäksi vastaitseenäistyneessä, sisällissodan heikentämässä Suomessa (Wikipedia, Hegel; Heikkilä 2006, 254). Eurooppalaisuudesta käytiin keskusteluja kansallisella tasolla tavalla, jossa kunkin maan sisäinen politiikka määritteli keskustelun ehdot.

Paneurooppalaisuus Suomessa halusi vähentää fennomaanisen kansallisuusajattelun vaikutusta. Karkeasti jaoteltuna toiset kannattivat kansainvälistä tunnustusta kansallisuuden mittarina sekä ruotsin kieltä, toiset etnisyyttä sekä kansan omaa kieltä. Euroopan Unionin myötä, globalisaation vaikuttaessa, valtion rooli on jälleen heikentynyt ja käsitystä kansasta painotetaan kulttuurin kautta. (Heikkilä 2006, 254, 255, 258, 259.) Valtioiden, sekä meidän, että EU:n virallinen historiapolitiikka, korostaa vain tiettyjä osia eurooppalaisuudesta, yhteisestä menneisyydestämme. Identiteetit ovat näitä kertomuksia, tarinoita yhteisöistä, tarkoituksenaan vahvistaa sisäistä koheesiota ja selkeyttä naapurimaihin. Kansalliset identiteetit avautuvat kohti toisiaan ja sitä kautta eurooppalaisiksi. (Heikkilä 2006, 260.) Tämä uusi eurooppalaisuus toteutuu ohjelmasarjassa *Henkinen Eurooppamme* näkymiksi suomalaisuudesta, joka ammensi tietoisuuttaan eurooppalaisten sivistyskehtojen kautta unohtamatta kansallisia juuriaan. Akseli Gallén-Kallelaa käsittelevässä osassa, Erkki Toivanen kertoo, kuinka Aksel hankki tekniset maalaustaitonsa Pariisista, joiden varassa saattoi myöhemmin toteuttaa kalevalaisia näkemyksiään. (YLE Teema.) Loppupuheessaan Toivanen toteaa identiteettimme sisällön olevan suomalainen, joka on versonut eurooppalaisuudesta. Taiteilijamme omaksuivat ne eurooppalaiset tekijät, joita kipeimmin tarvitsimme suomalaisuuden esille tuomiseen (YLE Teema).

8.3 Kulttuurien Eurooppa

Tämän päivän tilanne on Suomessa kansallisuusaatteen näkökulmasta erilainen kuin sata vuotta sitten. Itsenäistyminen on tapahtunut ja liittyminen Euroopan Unioniin toteutunut. Euroopan liittovaltioajatus ei halua pelkästään suojaa idän tuulilta tai lännen puhurilta, vaan ennen kaikkea se pyrkii suuntaamaan yhteisiä voimiaan kolmannen sektorin talous- ja muuttoliikkeen hallintaan. Suomalaisen, kokoomusta edustavan poliitikon, Alexander

Stubbin (1968) internet-sivuilla (alexstubb.com) todetaan: ”.....Euroopan on ymmärrettävä, etteivät sen kansallisvaltiot kilpaile keskenään, vaan unionin haastajat ovat Yhdysvalloissa, Kiinassa, Venäjällä ja Kaakkois-Aasiassa” (Alexstubb.com).

Fennomania ja svekomania taistelivat kielipolitiikasta. Venäjä suosi omalta puoleltaan autonomisen alueensa suomen kieltä, sillä se olisi vienyt Suomea kauemmaksi entisen emämaan Ruotsin vaikutusalueelta (Wikipedia, kielipolitiikka). Rotuoppi kukoisti puolustaessaan ruotsin kielen ja ruotsalaisen kulttuurin asemaa. Svekomanioiden johtohahmoista ainakin Axel Olof Freudenthal (1836-1911) leimasi suomenkieliset toiseksi roduksi, joilla ei kuuluisi olla tasavertaisia oikeuksia, alempi kehitysaste kun ei riittäisi hallinnollisesti vaativiin tehtäviin. (Wikipedia, kielipolitiikka.) Näiden kahden ”rodun” ja kielen ongelmista ollaan edetty jo hyvin pitkälle reilussa sadassa vuodessa. Olemme kuitenkin uusien haasteiden edessä, ja tällä kertaa se koskee koko Eurooppaa. Henkinen Eurooppamme ei ole pelkistetysti kansallistunteen kohotusta paneurooppalaiseen tyyliin, vaan nyt on kohdattava aivan toisenlainen kulttuurinen törmäys, johon mantereemme ulkopuolelta tulevia ”rotuja” tulisi eurooppalaistaa. Vai itämaistummeko itse? Robert Wilhelm Ekman (1808-1873) maalasi jo 1850-luvulla Lemminkäisen äidin eksoottiseen tyyliin (YLE Teema; Wikipedia, Ekman). Hänen haaveenaan oli Kalevalan sankaritarujen kuvittaminen, mutta rahoituksen puute esti hankkeen toteutumisen. Ekmanin kalevalainen muinaissuomalaisuus olisi kummunnut antiikin Kreikan mytologioista. (YLE Teema; Wikipedia, Ekman). Tämä ei kuitenkaan ollut oikeaa kaksoiskansalaisuutta, eurooppalaista suomalaisuutta, sillä Gallén-Kallelan koskematon korven kansa kelpasi nationalisteille paremmin (YLE, Teema).

Kirjailija Carsten Jensenin mukaan (YLE FST5, osa 4/5) tanskalaiset ovat eläneet tasakoosteisessa yhteiskunnassa (YLE FST5, osa 4/5). Epäilemättä suurin osa Euroopan kansalaisista on kokenut näin. Nationalismi kohtaa uuden haasteen vastaanottaessaan eri kulttuurien edustajia kaukaa rajojensa ulkopuolelta. Ruotsi, Suomi tai Venäjä, lähellä kaikki. Poliittisista ristiriidoista huolimatta ympärillämme on asunut itsellemme tuttua, tasakoosteista kansaa. Kolmen kielen ongelmat eivät tunnu edes ongelmilta tämän monimuotoisuuden tulviessa todellisuuteemme. Olemme itse taistelleet naisten sortoa ja pakkoavioliittoja vastaan, mutta nyt kohtaamme demokratiamme vastaisia ongelmia maahanmuuton toteutuessa kulttuurillisesti eri maiden lähentyessä arkielämäämme.

Siirtolaisten pitäisi ylittää valtava kulttuurikuilu, ennen kuin demokratiamme säännöt alkaisivat elää toivomaamme todellisuutta heidän tavoissaan (YLE FST5, osa 4/5). Kasvua tapahtuu kumpaankin suuntaan eri kansanryhmien välillä. Ohjelmasarja *Henkinen Eurooppamme* haluaa vahvistaa juuriamme Euroopan Unioniin. Kansallinen nationalismi elää rajussa myllerryksessä kotimaassa, joten eurooppalainen nationalismi tarjoaa laajempaa kiinnittymiskohtaa. Kiinnitymme toisiimme yli valtiollisten rajojen, yrittäessämme puolustaa demokratioidemme olemassaoloa, oikeutusta ja vaatimuksia uudelle siirtolaisuuden monikansalliselle joukolle. Kyse ei ole enää pelkästään Sibeliuksesta tai Saariahosta, Nokiasta tai Marimekosta. Euroopan Unionin jäsenmaana meidän ei tarvitse todentaa olemassaoloamme kansallisilla merkkihenkilöillä, tavoitteena pyrkiä jonkun toisen vallan alaisuudesta itsenäisyyteen. Demokratian säilyminen vapaana, keskustelevana, on suurimpia kansallisia haasteitamme. Demokratian puute tai näköalattomuus estetään kertomalla totuus kansalle, sillä valinnan mahdollisuus edellyttää käytettävissä olevaa tietoa asioista (YLE FST5, osa 4/5).

8.4 Savolainen Euroopassa

Edellisessä luvussa pyrittiin kielikysymyksen häivyttämiseen nationalismin yhtenä perusteena siirtämällä näkökulmaa makrotasolle, eurooppalaiseen muutokseen, joka tarkoittaisi tässä tapauksessa EU–aluiden ulkopuolisten kulttuurien sopeuttamista Euroopan Unionin valtioihin ja kansoihin. Kerstin Ekmanin ja Carsten Jensenin ajatus demokratian säilyvyydestä ja keskustelun avoimuudesta tai yhteisen nimittäjän löytämisestä yli kielirajojen, olisi hyväksyttävä peruste uudenlaisen nationalismin pohjaksi. Sanna Vatjusen (Vatjus 2004) tekemä kyselytutkimus *Savolaisuus savolaisten nuorten kokemana, kyselytutkimus Savolaisen laulun tunnettuudesta ja savolaisuudesta Savon kouluissa* antaa mikrotasolla erilaisen kuvan kielen merkityksestä alueellisen identiteetin osana (Vatjus 2004). Vatjusen tutkimuksessa (Vatjus 2004, 22, 29, 33) vastaajat saivat esittää mielipiteensä ja ajatuksensa syvimmän savolaisuuden tunteesta. Mikä siis tekee savolaisuuden. Vaihtoehtoiksi annettiin ulkonäkö, olemus, ajatusmaailma ja kieli. Useimmat kokivat kielen ja murteen kaikista savolaisimmaksi piirteeksi. Murteen

puhuminen on olennainen osa identiteettiä. Toisaalta nuorten mielestä vain vanhat ihmiset puhuivat aitoa murretta nuorten käyttäessä enemmän yleiskieltä savolaisittain murtaen. Murre on se väylä, jolla kielenkäyttöön saadaan uusia ulottuvuuksia. Huomionarvoista on myös se, että melkein puolella vastaajista ei ollut mielikuvaa Savon maakunnalle tyypillisimmästä ominaisuudesta. Osa vastaajista jopa vieroksui murteen käyttöä pitäen sitä ikävän kuuloisena, ärsyttävänä ja hävettävänä, mikä aiheutti välttämään sen käyttöä. (Vatjus 2004, 22, 29, 33.)

Tietynlaista svekomaniaa ja fennomaniaa ilmenee suomen kielen alueellisessa edustuksessa. Määritellään savonkieli ja sen kannattajat savomanian edustajiksi ja pääkaupungin slangin puhujat stadimaniaan kannattajiksi. Vatjusen (Vatjus 2004, 27) kyselyyn osallistuneista nuorista enemmistö (57,6%) oli ylpeitä savolaisuudestaan. Nuorilla oli ollut kokemuksia ennakkoasenteista, jotka liittyivät nimenomaisesti kieleen. Huomauttelu ärsyttävästä puhetavasta, junttiudesta, maalaisuudesta ja kieroista savolaisista, olivat nuorille tuttuja määreitä, mutta niitä ei pidetty totuudenmukaisina. Suvaitsemattomuus koettiin rasistisena ja sitä esiintyi etenkin eteläsuomalaisten keskuudessa. Helsinki-vastaisuus ilmeni kyselyssä, samoin kuin helsinkiläisten negatiiviset asenteet savolaisuuteen. Savomania ja stadimania toistavat svekomaniaa ja fennomaniaa suomen kielen sisällä.

Kansan erilaisuuteen, kieleen liittyvät ongelmat, ovat tuttuja aikaisemmasta historiastamme toisen maailmansodan jälkeiseltä ajalta. Pakkoluovutettujen alueiden väestö tuli uudelleen sijoittaa tarjoamalla heille mahdollisuus omaan maahan ja asuntoon (Wikipedia, kielipolitiikka). J.K. Paasikivi (1870-1956) vaati maahankintalakiin kielipykälän, jonka mukaan kielisuhteet eivät saaneet muuttua siirtolaisasutuksen myötä. Ruotsinkielisten tuli pitää yllä ruotsinkielistä asutusta ja kulttuuria. Tämä takaisi läntisen maailman kiinnostuksen Suomen kohtaloon sodan jälkeisessä uudelleenrakennustyössä. (Wikipedia, kielipolitiikka.) Karjalan kannaksen asukkaat sijoituivat nykyiseen Suomeen useille paikkakunnille. Nämä maahanmuuttajat olivat olleet osa Suomen väestöä, mutta kielen ja kulttuurin takia joutuivat kärsimään erilaisuudestaan ”todellisten” suomalaisten parissa. Karjalaisuuden arvostus on noussut sekä valtakunnallisesti, että karjalaisten jälkeläisten keskuudessa. Poliittinen ilmapiiri antaa tilaa vahvistaa identiteettiä ja tutkia rajantakaisia, menetettyjä sukupaikkoja. Kieli on kuitenkin muuttunut yleiskieleksi samalla tavalla kuin

savolaisillakin. Vanhat karjalan mummot olivat aidon ja alkuperäisen kielen käyttäjiä, mutta jälkipolvien tuli siistiä puheensa valtalinnan mukaiseksi, jos halusi välttyä ylenmääräiseltä rasismilta.

Suomessa asuvia kielivähemmistöjä, kuten saamelaisia ja romaaneja, on vuosikymmeniä kestäneen taistelun jälkeen alettu valtion toimin tukea esimerkiksi kouluissa opetettavan äidinkielen kautta. Jos maahanmuuttajilla on mahdollisuus omaan äidinkieleen lasten kouluopetuksessa, tulee sen olla myös kantaväestöömme kuuluvilla jäsenillä. Voisimme ajatella, että Savon ja Karjalan murre kestäisi käytössä paremmin, jos koulujen opetuskieli olisi alueellisesti räätälöityä. Osa koulukirjoista painettaisiin maakuntamurteella kielen vahvistamiseksi. Vatjusen (Vatjus 2004, 19) tutkimuksessa ilmeni, että maakuntalaulu, *Savolaisen laulu*, olisi nuorten mielestä ehdottomasti laulettava omalla murteella (Vatjus 2004, 19). C.A. Gottlund (1796-1875) aloitti vuonna 1839 Helsingin yliopiston suomen kielen lehtorina. Hän kannatti kirjakielen kehittämisessä itämurteita, etenkin savolaismurteita. Gottlundin rakkaus Savon murteeseen johtui siitä, että hänen isänsä kannusti ruotsinkielistä poikaansa suomen kielen oppimiseen Juvalla, joka savonkielisenä alueena perehdytti Gottlundin paikalliseen murteeseen. (Wikipedia, Gottlund.)

Olisiko tässä uusi nationalistisen kansannousun paikka. Sivistyneistön harjoittama virallinen yleiskieli muutettaisiin alueellisiksi maakuntamurteiksi, joita virastojen työntekijöiden tulee hallita ja joiden vahvistamista myös koulupolitiikka tukee. Populaarikulttuuri on jo tehnyt osansa julkaisemalla Asterix –sarjakuvan Savon murteella albumina *Opeliksiin Orjalaeva* vuonna 1998 (Wikipedia, Asterix). Myös Aku Ankan seikkailuja on ilmestynyt ainakin Karjalan, Savon, Oulun, Tampereen, Turun ja Etelä-Pohjanmaan murteilla sekä Stadin slangilla (Kvaak.fi). Jos laajennamme savomanian ja stadimanian käsitteet koko suomea kuvaaviksi, suomenkielen sisäisiksi ristiriidoiksi murteiden ja yleiskielen välillä, voisimme kutsua niitä nimillä murremania ja yleismania. Kvaak–keskustelupalsta (Kvaak.fi) jakaa mielipiteitä murrealbumien julkaisun kannattajiin ja vastustajiin (Kvaak.fi). Yleismaniassa kuuluu eteläisen Suomen ääni ja puhekuilien kielen pitäisi mieluummin noudattaa puhe- ja yleiskieltä. Herää kysymys, minkä alueen puhekieli voisi olla koko Suomen puhekieli. Kustannusyhtiö kannattelee murremania – ilmiötä, mutta joku keskustelijoista toteaa, että: ”...Laulettuna murteet ovat hausempia.” (Kvaak.fi).

9 KYSELYTUTKIMUS, MAAKUNTALAULUJEN KÄYTTÖ LAHDEN PERUSKOULUISSA

Kyselytutkimukseni ei koskaan edennyt sellaisiin mittasuhteisiin, että sen vaikuttavuutta olisi voinut hyödyntää tämän tutkimuksen kvalitatiivisena mittarina. Tarkoituksena oli kartoittaa maakuntalaulujen käyttöä Lahden peruskouluissa, mutta vastauksien vähyyden vuoksi (yksi kappale) lopputulos ei voi vastata alkuperäiseen tutkimuskysymykseen. Haluan kuitenkin avata sähköpostikyselyllä tehdyn haastattelun tuloksia, sillä ne antavat oman välähdyksensä maakuntalaulujen tai yleensä laulamisen merkityksestä tämän päivän nuorille. Kuljetan rinnalla Vatjusen (Vatjus 2004) kyselytutkimuksen tuloksia *Savolaisen laulun* tunnettuudesta Savon kouluissa (Vatjus 2004). Etenen kysymysten mukaisessa järjestyksessä muodostamalla niistä kappaleen alaotsikkoja (Liite 4 ja 5).

9.1 Koulutus ja valmistumisvuosi, oman musiikkikoulutuksesi painopiste ja keskeinen osaamisalue

Tämän kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa opettajien valmistumisen ajankohdista riippuvaisia opetuskäsityksiä ja ajan myötä työssä opettavien asioiden tuomia tottumuksia, jotka olisivat saattaneet vaikuttaa maakuntalaulujen käytön esiintyvyyteen. Vatjusen (Vatjus 2004, 19) mukaan Opetushallituksen opetussuunnitelmassa vuodelta 1970 on ollut erityinen maininta maakuntalaulujen opetuksesta musiikin tuntijaon kohdalla (Vatjus 2004, 19). Nykyisessä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa vuodelta 2004 ei erityisesti mainita maakuntalauluja, vaan puhutaan väljemmin oman ja muiden kulttuurien musiikin tuntemuksesta (Perusopetus, pdf, 234). Haastateltavani on valmistunut musiikinopettajaksi ja toiminut opetustyössä toistakymmentä vuotta.

9.2 Maakuntalaulut ovat olleet vahva osa suomalaista lauluperinnettä.

Oma historiasi maakuntalaulujen "kuluttajana", kokemuksia kouluajaltasi.

Se mikä selkeästi on havaittavissa vastauksesta, jonka myös haastateltava itse on halunnut tuoda esiin, on oma kokemus maalaiskoulun alaluokkien musiikin opetuksesta. Musiikki oli laulamista ja repertuaariin sisältyi myös maakuntalaulut. Haastateltavalla on vahva, myönteinen perusta maakuntalauluihin lapsuudesta lähtien. Vatjusen (Vatjus 2004, 16) tutkimuksessa suurimmalle osalle oppilaista *Savolaisen laulu* oli jäänyt mieleen alakoulusta, useimmiten kolmannen luokan musiikin tunneilta tai kuoroharrastustoiminnasta. Joukkoon mahtui kuitenkin niitäkin, jotka olivat kuulleet maakuntansa laulusta ensimmäisen kerran lukiossa *Savolaisen laulun* historiaa käsittelevässä aamunavauksessa tai juhlissa, kuten kunnan tai koulun vuosijuhlissa (Vatjus 2004, 16.)

9.3 Jos kaikki maakuntalaulut ovat sinulle tuttuja, kirjoita HEP, muussa tapauksessa luettele kolme ensimmäisenä mieleen tullutta kappaletta.

Haastateltavani vastasi reippaasti HEP tunnistaen kaikki maakuntalaulut. Savolaisilla nuorilla ei ollut käsitystä maakuntansa laulun sisällöstä, mutta maakuntalaulu käsitteenä oli jo tutumpi. Vastaajien mukaan se on maakunnan oma tunnuslaulu, jonka tarkoituksena on nostattaa maakuntahenkeä. Vastaajat tiesivät myös, että eri maakunnille on tehty omat laulunsu kuvaamaan kotiseudun historiaa. (Vatjus 2004, 18.) Vaikka maakuntalaulu käsitteenä oli suhteellisen tuttu oli *Savolaisen laulu* tuntematon jopa 70%:lle kyselyyn vastanneista oppilaista (Vatjus 2004, 19).

- 9.4 Laulatteko a) koulun juhlatilaisuuksissa maakuntalauluja (syyskauden avajaiset, itsenäisyyspäivä, kevät jne.)
- b) kuoro-ohjelmistona maakuntalauluja
- c) maakuntalauluja integroituna muuhun opetukseen (esim.maantieto, historia).

Koulun juhlista lakkiaiset kirvoittivat maakuntalaulun ilmoille juhlan loppunumerona. Lauluna on Hämeen maakunnan *Hämäläisten laulu* ei kuitenkaan Päijät-Hämeen oma *Vihreiden harjujen maa* -laulu. Haastateltavani harjoituttaa keväisin kaikilla lukiolaisilla Hämeen maakuntalaulun, jotta sen osaaminen olisi varmempaa kevätjuhlassa. Tapa juurruttaa laulua mieliin koko lukion ajan, joten voisimme olettaa sen säilyvän kyseisen koulun oppilaiden tietoisuudessa myöhemminkin. Aikaisemmin kävikin jo ilmi, kohdassa 9.2, että Savossa koululaiset olivat kuulleet *Savolaisen laulun* koulun tai kunnan järjestämässä vuosijuhlassa (Vatjus 2004, 16). Kyselyssä tiedusteltiin, missä maakuntalaulua saatettaisiin laulaa ja oppilaat arvioivat sitä käytettävän erilaisissa juhlissa ja itsenäisyyspäivänä (Vatjus 2004, 18).

Kysymyksen c-osassa oli tiedustelu maakuntalaulujen integroimisesta muuhun kouluopetukseen. Ajattelin kohdistaa kysymyksen etupäässä alakoulujen opettajille, joilla muihin opetettaviin aineisiin musiikin lisäksi olisi saattanut kuulua historiaa tai maantietoa. Haastateltavani vastasi tähän kysymykseen, vaikka opettaakin yläkoulussa ja lukiossa. Hän kantaa ilahduttavasti vastuuta oppilaiden heikentyneestä Suomi-kartan tuntemuksesta. Paikkakunta tietoisuus on epämääräistä ja oppilaat sekoittavat toisiinsa esimerkiksi Vantaan ja Vaasan tai eivät tiedä missä Pohjois-Karjala sijaitsee. Maakuntalaulujen avulla tutustutaan maakuntaan sekä laulaen, että kartasta etsimällä alueen kaupungit ja hahmottamalla maakunnan kokonaissijainti.

9.5 Kuuluvatko maakuntalaulut opetussuunnitelmaasi kaikilla luokka-asteilla.

Lukion ensimmäisellä luokalla haastateltava pitää *Suomalaisena musiikin maailmassa* –kurssin, jossa maakuntalauluista ainakin *Hämeen laulu*, *Vihreiden harjujen maa* ja *Uusimaalaisten laulu* käydään läpi. Näistä Uudenmaan maakuntalaulu on liian vaikea yhteislauluksi, joten siihen tutustutaan sujuvasti kuuntelemalla. Yläkoulussa valinnaisaineena on laulupainotteinen musiikki, jonka osana on maakuntalaulujen laulaminen. Hämeen maakuntalaulun tunnisti jokainen kurssin lopulla pidetyssä tietovisassa, mutta muuten maakuntalaulut kuulostivat kovin samanlaisilta ja kahdestatoista laulusta kisan voittajalla oli vain viisi oikein. Vatjusen (Vatjus 2004, 16) tutkimuksen tuloksista oli jo kohdassa 9.2 yhteenvedona se, että useimmille maakuntalaulu oli jäänyt mieleen alakoulusta tai se oli kuultu myöhemmin jossakin toisessa yhteydessä (Vatjus 2004, 16).

9.6 Muiden kansallisuuksien osallistuminen perinteiseen kouluopetukseen on muuttanut joitakin käytänteitä. Onko maakuntalaulujen asema mielestäsi heikentynyt tai saanut väistyä kansallislaulujen tai muun kansainvälisen musiikin tieltä? Rajoittaako kansainvälisyys paikallisuutta?

Haastateltavan mielestä kansainvälisyys ei ole rajoittanut paikallisuutta. Vaikutus ei ole myöskään päinvastainen, eli paikallisuus ei ole tukahduttanut kansainvälisyyttä. Usein Suomessa mietimme arasti jyräävämmä totutuilla tavoilla ja käytänteillä eri kansallisuuksien ominaispiirteitä, mutta suomalaisina emme todellisuudessa voi välittää mitään muuta tapakulttuuria yhtä aidosti kuin omaamme. Avoimessa ilmapiirissä kansalliset piirteemme ovat perusta arjen tapahtumille. Kansainvälisyyttä ei pohdittu Vatjusen (Vatjus 2004, 27) tutkimuksessa, mutta kysymykseen ”ovatko nuoret ylpeitä savolaisuudestaan” saadut vastaukset kuvastavat kaikkien kansallisuuksien käsityksiä itsestään. Kysymystä pidettiin jopa tyhmänä, sillä nuorten mukaan ihminen on aina ylpeä syntyperästään ja kotipaikastaan. (Vatjus 2004, 27.)

9.7 Maakuntalaulut syntyivät vahvistamaan yhteisöllisyyden tunnetta. Ne ovat tietyn aikakauden tuotteita. Vastaavatko maakuntalaulut enää alkuperäisessä tarkoituksessaan yhdistävänä tekijänä vai ovatko koulut löytäneet omia, omaa yhteisöllisyyttään tukevia lauluja.

Haastattelussa todetaan maakuntalaulujen huvittavan oppilaita, sillä harvoin enää puhutaan niin juhlallisia tunteita kuvaavilla sanoilla kotiseudusta tai kotimaasta. Laulujen sisällössä oppilaiden huomion kiinnitti useat maininnat sodasta ja toisaalta kehuvat määreet kotiseudusta ja sen ihmisistä. Haastateltava on miettinyt oppilaiden kanssa maakuntalaulujen kaltaisia kappaleita, joilla olisi samanlainen yhteisöllisyyttä korostava arvo. Oppilaiden mielestä kaikki hyvät laulut, jotka jokainen osaa lisäävät yhdessä laulaessa yhteisöllisyyden tunnetta. Yläkoulun kevätjuhlassa ei lauleta maakuntalaulua, vaan joku tuttu, yhteinen laulu, jonka pois lähtevät yhdeksäsluokkalaiset esittävät omalla, itsetehdyllä lyriikalla. Vatjusen (Vatjus 2004, 18, 19) tutkimuksessa nuorilla ei ollut käsitystä maakuntalaulun sisällöstä. Laulun opetustuokion jälkeen mieleen olivat jääneet kertomus sodasta ja savolaisista ihmisistä. Myös kertomukset savolaisten kärsimyksistä, sitkeydestä, Suomen eteen uhrautumisesta ja kauniista luonnosta olivat päällimmäisinä ajatuksissa. Useissa vastauksissa laulua kommentoitiin tylsäksi. (Vatjus 2004, 18, 19.) Kaikista vastaajista 43,4% piti maakuntalaulua tarpeellisenä perinteen ja me-hengen säilyttäjänä. Toisaalta 35,2% ei pitänyt lauluja tarpeellisina, koska yhtymäkohdat oman elämän kanssa olivat puutteellisia eivätkä laulut kiinnosta nuoria nykyisessä muodossaan. Vastaajien mielestä maakuntalauluja ei opeteta kouluissa, mutta niiden tunnettuuden lisäämiseksi juuri näin pitäisi tehdä. (Vatjus 2004, 31.)

9.8 Eräässä artikkelissa nuori epäili maakuntansa lauluksi Leevi and the Leavingsin ”Pohjois-Karjala” -kappaletta. Olisiko syytä luoda uusia maakuntalauluja? Onko Päijät-Hämeen laulu löytänyt paikkansa maakunnan omana lauluna?

Päijät-Hämeen oma maakuntalaulu *Vihreiden harjujen maa* kuulostaa haastatteluvastauksessa oppilaiden näkökulmasta selkeästi uudelta. Vaikka vanhat

maakuntalaulut ovat oppilaiden mielestä enemmän pyhitettyjä jäännöksiä jostakin menneisyydestä, niin *Hämäläisten laulu* on suosikkina paras kaikista, kunnon kotiseutuhengen siivittämänä. Savolaisten nuorten vastauksissa pohdittiin sitä, muuttuisiko maakuntalaulun sisältö, jos se syntyisi nykyaikana. Villeimmät vastaukset ehdottivat aiheiksi muun muassa kalakukkoa tai savolaisuutta korostavia stereotyyppioita. Laulun sisällöksi nousi hyvin ajankohtaisiakin asioita, kuten maaseudun autioituminen, teknologia, savolaisten saavutukset ja siitä seuraava ylpeys. Laulu tulisi ehdottomasti laulaa Savon murteella. (Vatjus 2004, 19.)

9.9 Kouluun syntyy uutta musiikin opetusmateriaalia lähes vuosittain. Laulut tuntuvat vaihtelevan musiikkimuodin mukaan. Jotakin perinteistäkin aina löytyy. Minkälaista lauluperinnettä sinä haluat välittää eteenpäin.

Viimeisessä kysymyksessä haastateltava pohti kokemuksiaan lauluista ja laulamisesta yleensä. Valinnaisen musiikin opiskelijat ovat luonnollisesti innokkaita laulajia ja iän myötä lauluinto kasvaa yläkoulun ryhmäpaineen helpottuessa. Päivän hitit ovat useimmiten ohimeneviä vaikka jotkut niistäkin jäävät toki elämään. Perinteisiä koululauluja ja jopa vanhoja tanssikappaleita oppilaat laulavat mielellään. Niitä on kuorokonsertteina esitetty koulun juhlissa ja lauantaina tehtyjen koulupäivien teemoihin liittyvinä sikermanä. Perinteiset laulut sopiviin tilaisuuksiin valittuina ovat siis edelleen ajankohtaisia. Kuten jo kohdassa 9.7 mainittiin, ovat kaikille tutut uudet sävelmät mukavampia yhteislauluina, sillä niitä kuulee esitettävän ympäristössä monella tavalla ja useissa eri yhteyksissä.

9.10 Yhteenveto

Hämäläisten laulu on edelleen voimissaan Päijät-Hämeessä ja se selkeästi tuottaa myönteisiä tuntemuksia. Maakuntalauluista haastateltavan oppilaat osasivat kiitettävästi

Hämeen maakuntalaulun ja sitä ylläpidettiin koulun lakkiaisjuhlaperinteissä. Vaikka Päijät-Hämeen oma laulu *Vihreiden harjujen maa* koettiin selkeästi uudeksi sävelmäksi kokonaisuudessaan, niin sen paikka juhlallisten maakuntalaulujen joukossa ja etenkin maakunnan edustussävelmänä on edelleen heikompi verrattuna *Hämäläisten lauluun*. Ajatus maakuntalaulujen reliikki -asemasta ei siis pelkästään tarkoita negatiivista käsitystä niiden huonoudesta tai toimimattomuudesta tänä päivänä. Käytäntö selkeästi osoittaa haastateltavankin kohdalla, että niin sanotusti alkuperäinen *Hämäläisten laulu* koetaan tietyllä tavalla juhlallisemmaksi kuin uudempi *Vihreiden harjujen maa*. Hämeen maakuntalaulu on syntynyt silloin joskus, niin kuin kaikkien muidenkin maakuntien laulut. Tietty pölymäärä ja historian havina pitää ilmeisesti kuulua laulun luonteesta. Pirkanmaa on samalla tavalla uusi maakunta kuin Päijät-Hämeekin, mutta sen maakuntalauluksi valittiin vanha sävelmä. *Kesäpäivä Kangasalla*, joka on runoiltu vuonna 1853 ja sävelletty vuonna 1864 (Wikipedia/ Kesäpäivä).

Savolaiset nuoret eivät olleet yhtä innostuneita maakuntansa laulusta kuin päijät-hämäläiset. Kotiseutuhenkeä haluttiin vaalia, mutta laulun sanoma koettiin luonnonkauneuden ylistämisen ohessa kärsimyksen ja sodan kuvaajaksi. Se etäännytti laulun nuorten arjesta. Maakunnan kouluissa ei ilmeisestikään kovin usein lauleta tai opeteta laulua, sillä sen tunnettuus oli heikko.

Miksi erot maakuntalaulun tärkeiden kokemisesta olivat näinkin suuret esiteltyjen maakuntien välillä? Jos tarkastellaan lauluja ainoastaan sisällön perusteella, koska muuta syventävää tutkimusmateriaalia ei ole käytettävissä, niin runojen kuvaamassa tunnelmassa on selkeä ero. Luonnon kuvaaminen on molemmissa lauluissa tehty samantyyllisillä määreillä. Esitellään laaksot ja kukkulat, metsät ja tuikkiva yötaivas. *Savolaisen laulun* luonnonkuvauksessa tulee kuitenkin ilmi alueen ankuruus. Talvet ovat kylmiä ja metsät jylyhiä sekä tummia. Toisaalta vaarat ovat loistoisia, tuulet lauhkeita ja revontulet kauniita katsella. (Vatjus 2004, 12, 13.) *Hämäläisten laulussa* kuvataan viljavia peltoja, marjaisia kankaita ja suojaisia tavia. Syysöiden salamointikin kuvataan leimuavaksi sähköksi, joka antaa luonnon kokemiselle mahtavuuden tunteen (HOL, 27). Savon kansa on laulun kuvauksessa kaiken kärsinyt, köyhä, vainottu ja siihen onneen tai hyvään tyytynyt, minkä on sattunut saamaan. Positiivinen ominaisuus todetaan tappelukyvystä isänmaan hyväksi. Tosin säikeistöissä, joissa kurjuutta tai epäonnea kuvataan on lopuksi aina toteamus

kotiseudun tärkeydestä ja hyvyydestä. (Vatjus 2004, 12, 13.) Hämeen maakuntalaulussa kansan myönnetään olevan jäykkää, jäykempää kuin missään muualla Suomessa. Toisaalta jäykkyys käännetään samassa säkeistössä eduksi, mainitsemalla tietynlaisesta uskollisuudesta ja luotettavuudesta työssä ja toimessa. (HOL, 27.) Huomionarvoista on myös se, että *Savolaisen laulun* yhdestätoista säkeistöä ainakin neljässä mainitaan joku määre elämän kurjuudesta (Vatjus 2004, 12, 13). *Hämäläisten laulussa* on vain yksi säkeistö kuudesta jossa vihjataan turhaan jäykkyyteen, joka sekin on itse asiassa hyve, koska se kertoo suoraselkäisyydestä (HOL, 27).

Oman kyselytutkimukseni lähtökohta oli erilainen verrattuna Vatjusen (Vatjus 2004) tutkimukseen. Vatjus kartoitti maakuntalaulutietoisuutta ja etenkin yhden niistä, *Savolaisen laulun* tuntemisen laajuutta koululaisten keskuudessa. Itse lähdin kartoittamaan kaikkien maakuntalaulujen käyttöä Lahden peruskoulujen opettajien opetustyössä. Tekemästäni sähköpostikyselystä jäi itselleni myönteinen kuva maakuntalaulujen toteutumisesta haastateltavani koulussa. Vatjusen (Vatjus 2004, 31) kyselytutkimus antoi laajempaa otantana realistisemmän kuvan maakuntalaulujen arjesta tiedollaan siitä, että *Savolaisen laulu* oli jäänyt suurimmalle osalle tutkittavista tuntemattomaksi (Vatjus 2004, 31). Myös haastateltavani kertoi tietokilpailusta musiikkikurssin lopuksi, jossa muiden maakuntien laulujen tunnistaminen ei onnistunut toivotulla tavalla, vaikka oman maakunnan laulu olikin jäänyt mieleen. Erona savolaisnuoriin oli päijät-hämäläisten kyky tunnistaa ja muistaa oma *Hämäläisten laulu* ja erottaa se muiden maakuntien lauluista. Vatjusen (Vatjus 2004, 32) mukaan Savon maakuntalaulua toivottiin laulettavaksi omalla murteella (Vatjus 2004, 32). Ehkäpä siinä olisi avain laulun parempaan muistamiseen ja mielekkäämpään käyttöön. Laulun sanoittaja A. Oksanen eli A. Ahlqvist päihitti itämurteita suosivan C.A. Gottlundin Helsingin yliopiston suomenkielen professorin viranhaussa. Ahlqvist edusti täysin erilaista kielipoliittista kantaa, kuin Savon murteelle sydämensä menettänyt Gottlund. (Wikipedia, Gottlund.) Jos Gottlund olisi aikanaan runoillut savolaisille oman maakuntalaulun savolaisnuorten toivoma murrekieli olisi toteutunut laulun sanoituksessa.

10 POHDINTA

Kansanopistolaisuuden yhtenä aatteenä oli isänmaallisuus ja kansan yhteisöllisyys. Kielellä oli Grundtvigille tärkeä merkitys, sillä kansankieli auttoi omaksumaan asioita myös tunteella. Pelkkä järjen tieto ei olisi tuottanut Grundtvigin mielestä yhtä vakaata lopputulosta. Musiikilla oli vahva asema kansanopistolaisuudessa. Laulut eivät olleet pelkästään melodioita, vaan niiden kielellinen ilmaisu opetti laulajalle asioita tunteen kautta. Isänmaan, uskonnon ja kansan yhteisöllisyyden tunne vahvistui laulaessa. Kansallinen identiteetti oli kollektiivinen. Grundtvig kokosi kansaa kasvattavia lauluja myös kansanmusiikin parista. Sama ilmiö tapahtui Suomessa. Virret, kansanlaulut ja isänmaalliset laulut eri työväen- ja raittiusaatteiden siivittäminä levisivät painetun laulukirjallisuuden ja kansanopistojen myötä ympäri Suomea. Asplundin (Asplund 2006, 247) mukaan J.G. Herder piti jokaisen kansan velvollisuutena ja oikeutena kerätä kansanlauluja. Ne heijastivat hänen mielestään kansan historiaa ja sielua. (Asplund 2006, 247.) Romantiikan kansallisuusaate vahvistui autonomisessa Suomessa ja nationalismin myötä osakunnat ja erilaiset järjestöt vahvistivat suomalaisuutta maakuntalauluilla. Laululla oli kansa kertonut itselleen tarinoita, laululla oli saatu kansa uskomaan kirkkoon, joten laululla kansa kerättiin yhteisen kansallisen aatteen taakse. Maakuntalaulujen lisäksi syntyi *Maamme* –laulu ja Sibeliuksen *Finlandia*.

Kansallisuusaatetta ajoi vallassa oleva sivistyneistö. Tämän tutkimuksen materiaali ei riitä pohtimaan yksityiskohtaisemmin sitä, minkälaisia ristiriitoja virkamiesten välillä kohdattiin kansallisen aatteen nimissä. Vaikka suomalainen identiteetti synnytetään nationalististen aatteiden innoittamana, on kielikysymys ollut eräs merkittävä tekijä, jonka perusteella kansaa oltiin valmiita jakamaan jopa eri rotuihin. Jos Suomi olisi kuulunut 1800-luvun lopulla Ruotsiin, olisiko ruotsinkielisellä sivistyneistöllä ollut samanlaisia intressejä erottaa maamme itsenäiseksi valtioksi. Venäjälle suomen kieli toimi erottavana tekijänä Ruotsista ja vaikka venäjän kieltä pyrittiin Suomessa vahvistamaan, ei sen asema yltänyt koskaan toivottuihin mittoihin.

Kielen merkitystä on tutkimuksessa pohdittu myös maakuntalaulujen yhteydessä. Maakuntalaulujen kielelliset sanonnat eivät kuvaa tämän päivän nuorille ymmärrettävästi kotiseudun asioita ja ihmisiä. Tunne kotiseudusta on muuttunut, sillä opiskelun ja työn vuoksi muutetaan maaseudulta pysyvästi pois. Maakuntalaulu ei kuvaa maakunnallista identiteettiä samalla tavoin kuin ennen, sillä yhteiset tavat ja normit ovat muuttuneet. Maakuntalaulut kiinnittyivät kansallisuusaatteeseen akselilla uskonto-isänmaa, jonka vaikutus yhtenevässä Euroopassa on muuttoliikkeen ja kansainvälistymisen myötä muuttunut. Nationalismin tuomat mielikuvat maakuntalauluihin luonnon ja kansan kuvauksina eivät ole samalla tavalla merkityksellisiä kollektiiviselle identiteetille. Kollektiivinen on enemmän muuttunut yksilölliseksi kokemiseksi. Myös pyhyden kokeminen, jolle maakuntalaulutkin perustuivat nationalismin mukaisesti, on arkipäiväistynyt. Eroja on myös kaupunkien ja maaseudun asukkaiden välillä. Jos oman peltotilkun sijaan mittailee askelia vuokratyössä tiheästi asutulla seudulla kansainvälisten naapureiden ympäröimänä, on käsitys identiteetistä ja kollektiivisuudesta hyvin erilainen.

Urheiluseurat kansallisuuden korostajina pitävät yllä maakunta-ajattelua. Maakuntalauluja lauletaan esimerkiksi joidenkin alueellisten jalkapallojoukkueiden kilpailuissa. Urheilu on muutenkin kantanut harteillaan isänmaallisuusaatetta, sillä kansat kilpailevat toisiaan vastaan vuosittain monenlaisissa tapahtumissa. Näillä tantereilla ei raikaa maakuntalaulut, mutta sitäkin voimallisemmin kansallislaulut. Maakunnallisen ajattelun heikentyessä vahvistuu kansallinen identiteetti. *Maamme*-lauluun voi samaistua kansallisuutemme edustaja syntyperästään riippumatta. Nationalismia siis löytyy, mutta sen perusajatus kieli, tulee muuttumaan eri kansallisuuksien ylittäessä rajoja ja asettuessa asumaan pysyvästi eri maanosiin. Samankielisyydellä ei voida enää perustella kansallisuuden olemassaoloa. Vaikka ruotsin- ja suomenkielen taistelu maassamme jatkuu satavuotisia perinteitä kunnioittaen, ei keskustelua käydä enää kansallisuusaatteen hengessä. Suomenkielen sisällä murteiden olemus on myös muuttunut. Puhuttu murre muuttuu samoin kuin mikä tahansa puhekieli. Vatjusen (Vatjus 2004) tutkimuksen mukaan osa nuorista jopa vältteli murteen käyttöä (Vatjus 2004). Jos murteet maakuntien tunnuksina heikkenevät, olisi entistä tärkeämpää ilmetä maakuntalauluista paitsi paikallinen luonto ja kansan luonne, myös sen murre. Kieli, ei kaikille sama, vaan jokaiselle maakunnalle erityinen ominaisilmaisu, antaisi säväyksen maakuntalaululle indentifioimalla sen paremmin paikalliseen kulttuuriin. Mutta onko enää paikallista kulttuuria samoin kuin ennen.

Globalisaatio on läsnä niin Savossa kuin Lapissakin esimerkiksi virtuaaliyhteisöjen kautta. World of Warcraft -nettipeleiden pelaaminen noin yhdentoista miljoonan kansainvälisen pelaajan kanssa on eräs globaalien yhteisöllisyyden muoto. Facebook yhdistää kaiken ikäisiä ihmisiä ja toimii vahvana kollektiivisena yhteisönä. Edellä mainituissa yhteisöissä voi valita kontaktinsa paikallisuudesta riippumatta ja luoda itselleen sellaisen olemuksen ja viestinnän kanavan kuin haluaa.

Yliopistojen osakunnat pitävät yllä maakuntalauluja. Ne ovat kuin urheiluseuroja, joiden väliset ottelut ja niiden tulokset vahvistetaan maakunnallisella otteella. Tässä tutkimuksessa ei selvitetty, kuinka moni osakunnan jäsenistä on taustaltaan kansainvälinen. Haastateltavan koulu on oppilasmateriaaliltaan kansainvälinen, mutta Lahdessa on pitkään ollut suurimpana muuttajaryhmänä venäläiset. Kulttuurierot eivät ole niin suuret. Maahanmuuttajien joukko on tullut kirjavammaksi ja koulut kohtaavat erilaisia haasteita. Identiteettiä tulee miettiä myös demokraattisilla perusteilla eikä pelkästään nationalistisella aateideologialla.

Kyselytutkimuksen vastaus yhdessä Vatjusen (Vatjus 2004) tutkimuksen kanssa loi mukavaa vuoropuhelua kahden erilaisen maakunnan välille. Vaikka Lahden edustus oli pieni ja näkökulma erilainen, tuli mielestäni tärkeitä asioita esille nuorten musiikkitoiminnasta, vaikkakin opettajan näkökulmasta. Tutkimuksen suuntaaminen oppilaille, kuten Vatjus (Vatjus 2004) teki, antaisi konkreettisemmän kuvan niistä arvoista ja käsityksistä miten nuoret ajattelevat asemansa maakunnassa ja Euroopassa. Maakuntalaulujen arvostus ja kotipaikkaidentiteetti myös muuttuu iän ja elämänkaaren myötä, joten tutkimuksen jatkaminen muutamassa periodissa esimerkiksi viiden vuoden ajanjaksolla antaisi selkeämmän kuvan maakunnallisen ajattelun pysyvyydestä tai pysymättömyydestä.

Kansanopistolaisuusaatteen myötä heräsi mielenkiinto kansallisuusaatteeseen. Maakuntalaulut ovat eräs ilmentymä, mutta tutkimus sivusi myös ulkosuomalaisuutta, vaikka tässä kirjallisessa esityksessä sitä ei ole erityisemmin mainittu. Laulun aate on kantanut meren yli Amerikan Yhdysvaltoihin ja Kanadaan saakka Amerikan laulajien ahkeran mieskuoroharrastuksen myötä. Sibelius sävelsi New Yorkin laulumiehille lippulauluksi *Siltavahti* kappaleen vuonna 1928. Amerikan laulajat ovat vierailleet usein

Suomessakin ja ainakin Lahden konsertti vuonna 2002 päättyi komeasti *Maamme* -lauluun (Saunalahti, Korpinen). Siirtolaisille kansallisuuden korostaminen on tärkeää ja monikansallisessa Amerikassa se ei ole este myöskään kollektiiviselle amerikkalaiselle identifikaatiolle. Mutta Amerikan laulajien tarina onkin sitten jo toinen kertomus!

LÄHTEET

Antikainen, Ari. 1998, Kasvatus, elämänkulku ja yhteiskunta. Porvoo: WSOY.

Asplund, Anneli. 2006. Kirjallinen laulu, 201-202, 254. Artikkeliteoksessa Asplund, A., Hoppu, P., Laitinen, H., Leisiö, T., Saha, H., Westerholm, S. Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki. Helsinki: WSOY.

Gröhn, Terttu., Jussila, Juhani. (toim.) 1992. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Halme, Anna. 2003. Eteen eestä ihanteen. Kansanopistoelämää Lahdessa 1893-1939. Kansanvalistusseura. Vantaa: Dark Oy.

Heikkilä, Pauli. 2006. ”Meillä jo nyt on kaksi isänmaata, omamme ja Europa”. Eurooppalaisuus suomalaisessa keskustelussa maailmansotien välisenä aikana, 246-250, 254-255, 258-260. Teoksessa Moilanen, L-K & Sulkunen, S. (toim.) Aika ja identiteetti. Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000-luvulle. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hollmann, A. H. 1914. Grundtvig ja kansanopistoatteen synty. (Suom. Rope Koljonen). Helsinki: Raittiuskansan Kirjapaino. Kansanvalistusseuran toimituksia 166.

Huuhka, Kosti. 1990. Kansalais- ja Työväenopistotoiminnan historia. Kansalais- ja Työväenopistojen liitto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hyrkkänen, Markku. 2002. Aatehistorian mieli. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ihalainen, Pasi. 2006. Modernisoitua kansallinen identiteetti käsitehistorian tutkimuskohteena, 171-173, 175-177, 181-182, 206. Teoksessa Moilanen, L-K & Sulkunen, S. (toim.) Aika ja identiteetti. Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000-luvulle. Helsinki: Hakapaino Oy.

Immonen, Kari. 2002. Uusi kulttuurihistoria, 16, 20, 24. Teoksessa Immonen, K. & Leskelä-Kärki, M. (toim.) Kulttuurihistoria. Johdatus tutkimukseen. 2. painos. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kallioniemi, Kari., Kärki, Kimi. Opettaja 3/2009. Kalevala kumisee suomiheavyyssä. Opettaja 16.01.2009, 38, 39, 40, 41.

Karjalainen, E. , Toivainen, T. 1984. Suomen vapaan kansansivistystyön vaiheet. Espoo: Weilin+Göös.

Klockars, Johannes. 1891. Mikä on kansanopisto? Lausuntoja sieltä täältä. (Suom. Aatto S.). Porvoo: WS. Kuopio: O.W. Backman´in kirjapaino.

Kojonen, Edla. Toim.1933. Lahden kansanopiston ja Rope Kojosen muistojulkaisu. Lahti: Etelä-Suomen Sanomain kirjapaino Oy.

Korhonen, Anu. 2002. Mentaliteetti ja kulttuurihistoria, 53. Teoksessa Immonen, K. & Leskelä-Kärki, M. (toim.). Kulttuurihistoria. Johdatus tutkimukseen. 2. painos. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Laitinen, Heikki. 2006. Runolaulu, 15, 58-60. Artikkelit teoksessa Asplund, A., Hoppu, P., Laitinen, H., Leisiö, T., Saha, H., Westerholm, S. Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki. Helsinki: WSOY.

Lehikoinen, Anja. 2002. Laadullinen tutkimuspraktikum ainepedagogisissa opinnoissa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino.

Lehtinen, E., Kuusinen, J., Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Leskinen, Tatu., Moilanen, Laura-Kristiina. 2006. Ihanteena sivistynyt suomalainen. Identiteetin rakennusaineiksia 1880-luvun sanomalehdessä ja romaanissa, 216, 218, 226-227, 240-241, 237. Teoksessa Moilanen, L-K & Sulkunen, S. (toim.) Aika ja identiteetti.

Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000-luvulle. Helsinki: Hakapaino Oy.

Markkola, Pirjo, Mustakallio Katariina, Oikarinen, Jarmo, Oikarinen Sari, Salminen Tapio. 2002. Eepos, maailmanhistorian käsikirja. Porvoo: WSOY.

Moilanen, Laura-Kristiina & Sulkunen, Susanna. 2006. Aika ja identiteetti. Johdanto, 7-8. Teoksessa Moilanen, L-K & Sulkunen, S. (toim.) Aika ja identiteetti. Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000-luvulle. Helsinki: Hakapaino Oy.

Ojanen, E. 2005. Kansa ja sen opistot, 156-166. Artikkeliteoksessa Virtanen, S., Marjomäki, V. (toim.) Kansanopistokirja. Kansanvalistusseura Helsinki. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Pajamo, Reijo. 1987. Maakuntalaulumme. Porvoo: WSOY.

Riikonen, Virve (toim.). 2003. Valistuksesta tietämysyhteiskuntaan. Kansanvalistusseura

Roiha, E. 1953. Sibeliuksen Karelia-sarjan historiallista taustaa, 161-169. Artikkeliteoksessa Kalevalaseuran vuosikirja 33. 1953. Helsinki: WSOY.

Sallila, P., Niemelä, S. (toim.) 1999. Sivistystyö osaamisyhteiskunnassa. Aikuiskasvatuksen 40.vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sarjala, Jukka. 2002. Miten tutkia musiikin historiaa? Johdatus näkökulmiin ja menetelmiin. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Schröder, Ludvig. 1902. N.F.S.Grundtvig, Kansanopiston isä. (Suom. Kaarle Vaalo). Porvoo: WS.

Similä, Markus. 2007. Suomen laulut ja niiden tekijät. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Skovmand, R. 1989. Grundtvigilainen kansanopisto, 44-76. Artikkelit teoksessa Grundtvig uudessa valossa. Artikkeleita teoksesta Grundtvig og grundtvigianismen i nyt lys, Århus 1983. (Suom. Anneli Koponen). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Thyssen, A., Thoberg, C. 1989. Lyhyt elämäkerta, 9-22. Teoksessa Grundtvig uudessa valossa. Artikkeleita teoksesta Grundtvig og grundtvigianismen i nyt lys, Århus 1983. (Suom. Anneli Koponen). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Voipio, Aino. 1929. Grundtvigin nuorisonkasvatusaatteesta. Helsinki: Otava.

Vatjus, Sanna. 2004. Savolaisuus savolaisten nuorten kokemana. Kyselytutkimus Savolaisen laulun tunnettuudesta ja savolaisuudesta Savon kouluissa, 19, 22-23, 27, 29. Savolainen osakunta. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Wassholm, Johanna. 2006. Kansallinen ja kielellinen identifikaatio yksilön näkökulmasta: E. G. Ehrströmin määritelmiä ruotsalaisuudesta, suomalaisuudesta ja venäläisyydestä vuosina 1812-1829 (Suom. Marko Lamberg), 192-194, 196, 205, 210. Teoksessa Moilanen, Laura-Kristiina & Sulkunen, Susanna (toim.). Aika ja identiteetti. Katsauksia yksilön ja yhteisön väliseen suhteeseen keskiajalta 2000-luvulle. Helsinki: Hakapaino Oy.

Werkko, Kaarle Juhana. 1881. Pohjoismaiden kansanopistoista ja niiden perustamisesta Suomeen. Turku: Turun kirjapainon osakeyhtiö.

Wilska, Matti. 1936. Kansanopistoatteen kehitys Suomessa vuosina 1868-1892. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapaino Oy.

LAULUKIRJAT JA NUOTTIPAINOKSET

Elfving, Jenny. (toim.) 1928. Laulun ja soiton Suomi I, Suomen maakuntalaulut. Porvoo: WSOY.

Hannikainen, V. Poijärvi, P. Vainio, A. 1946. Laulukerho II. Jyväskylä: Oy. Jyväskylän Kirjapaino.

Hämäläis-osakunnan laulukirja. 1938. Porvoo: WSOY.

Ingman, Olavi. 1953. Laula sinäkin. Porvoo: WSOY.

Kansan Laulukirja. 1949. Pori: Satakunnan Yhteisvoima Oy.

Kansanopiston laulukirja. 1918. Kansanvalistusseura. Jyväskylä: Keskisuomalaisen kirjapaino.

Kansanopiston laulukirja. 1939. Jyväskylä: Oy. Keskimaan kirjapaino.

Kansanopiston laulukirja, sanapainos. 1957. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otavan laakapaino.

Kari, Virpi., Nieminen, Ari., Sipilä, Pekka., Uusitalo, Heikki. 2007. Kultainen laulukirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kinnunen, Ilmari. (toim.) 1945. Laulu-Matti. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Korvenmaa, Eino. Jokinen, Urpo. 1961. Opistojen laulukirja. Helsinki: Oy. R. E. Westerlund Ab.

Parviainen, Lauri. 1944. Koulun laulukirja. Porvoo: WSOY.

Parviainen, Lauri. 1949. Koulun laulukirja. Porvoo: WSOY.

Pojjärvi, Arvi. (toim.) 1941. Kaikki laulamaan.

Siukonen, Wilho. 1941. Nuorten laulukirja. Helsinki: Otava.

Siukonen, Wilho. 1943. Laulukirja. Helsinki: Otava.

Siukonen, Wilho. 1950. Laulukirja. Helsinki: Otava.

Pesonen, Olavi. 1938. Laulukirja. Valistus.

Rikkinen, Eila. (toim.) 2008. Suomipopin helmiä. Keuruu: Otava

Weiner, And., Norrman, John. 1950. Weiners sångbok för skolan. Stockholm: Å & Å

WIKIPEDIA-LÄHTEET

Wikipedia, Asterix. http://fi.wikipedia.org/wiki/Asterix_seikkailee. 28.07.2010

Wikipedia, Ekman. http://fi.wikipedia.org/wiki/Robert_Wilhelm_Ekman. 26.07.2010

Wikipedia, Etelä-Pohjanmaa. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Etelä-Pohjanmaa>. 02.02.2009

Wikipedia, historialliset maakunnat.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_historialliset_maakunnat. 09.03.2009

Wikipedia, Gottlund. http://fi.wikipedia.org/wiki/Carl_Axel_Gottlund. 02.08.2010

Wikipedia, Hegel. http://fi.wikipedia.org/wiki/Georg_Wilhelm_Friedrich_Hegel.

26.07.2010

Wikipedia, Herder. http://fi.wikipedia.org/wiki/Johann_Gottfried_von_Herder. 26.07.2010

Wikipedia, Häme. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Häme>. 27.01.2009

Wikipedia, Hämeen lääni. http://fi.wikipedia.org/wiki/Hämeen_lääni. 27.01.2009

Wikipedia, Keski-Pohjanmaa. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Keski-Pohjanmaa>. 02.02.2009

Wikipedia, Kesäpäivä. http://fi.wikipedia.org/wiki/Kesäpäivä_Kangasalla. 03.08.2010

Wikipedia, kielipolitiikka. http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_kielipolitiikka. 26.07.2010

Wikipedia, kulttuurihistoria. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Kulttuurihistoria>, 15.07.2010

Wikipedia, Maakunnat. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Maakunnat>. 27.01.2009

- Wikipedia, Maakunta. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Maakunta>. 28.01.2009
- Wikipedia, Paneurooppa-liike. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Paneurooppa-liike>. 25.07.2010
- Wikipedia, Pirkanmaan maakunta. http://fi.wikipedia.org/wiki/Pirkanmaan_maakunta.
28.01.2009
- Wikipedia, Pohjanmaan maakunta. http://fi.wikipedia.org/wiki/Pohjanmaan_maakunta.
02.02.2009
- Wikipedia, Pohjois-Pohjanmaa. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Pohjois-Pohjanmaa>.
02.02.2009
- Wikipedia, Schjerfbeck. http://fi.wikipedia.org/wiki/Helene_Schjerfbeck. 25.07.2010
- Wikipedia, Svekomania. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Svekomania>. 25.07.2010
- Wikipedia, Uusimaa. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Uusimaa>. 03.02.2009
- Wikipedia, Uusi Suomi. http://fi.wikipedia.org/wiki/Uusi_Suomi. 25.07.2010

MUUT INTERNET-LÄHTEET

- Alexstubb.com. <http://www.alexstubb.com/fi/publication/9/?item=107>. 28.07.2010
- Bibliografia, kirjailijat. http://bibliografia.kuopio.fi/kirjailijat/kn_kor/konttinen_juho/.
27.01.2009
- Finnica, keski-suomi. <http://www.finnica.fi/keski-suomi/pelit.php>. 28.01.2009
- Igs.kirjasto.fi. <http://igs.kirjastot.fi/iGS/kysymykset/haku.aspx?word=Varsinais-Suomi>.
02.02.2009
- Helsinki.fi.
http://www.museo.fi/yliopiston_historia/keisarillinen_aleksanterin_yliopisto.htm.
02.08.2010
- Kainuu.fi. http://www.kainuu.fi/index.php?mid=2_622&la=fi. 21.01.09

Kaleva.fi,plus. <http://www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=752649> Kainuun maakuntalaulu vaikuttaa vahvasti. 21.01.09

Kansalliskirjasto.fi. <http://www.kansalliskirjasto.fi>. 02.02.2009

Kvaak.fi. <http://www.kvaak.fi/keskustelu/index.php?topic=651.5;wap2>. 28.07.2010

Keskisuomi, etusivu. <http://www.keskisuomi.fi/fin/etusivu/index.php?id=166>. 28.01.2009

Kolbe 2004, <http://laurakolbe.net/sivut2004/Kolumnit.htm>. 22.01.2009

Naxosmusiclibrary,
composer. <http://sibelius.naxosmusiclibrary.com/composer/btm.asp?composerid=44378>.
28.01.2009

Oulu.fi, Lisuri. <http://www.edu.oulu.fi/muko/lvakeva/Lisuri/HERMENEU.HTM>.
4.02.2009

Perusopetus, pdf. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. 02.08.2010

Pirkanmaa, maakuntatunnukset. <http://www.pirkanmaa.fi/maakuntatunnukset.html?&0=>.
28.01.2009

Päijät-Hämeen liiton www-sivut. www.paijat-hame.fi/maakunta/tunnukset/maakuntatunnukset.htm. 27.01.2009

Saunalahti, Korpinen. <http://www.saunalahti.fi/korpinen/w-kv02/a-kv229.com>. 05.08.2010

Suomalaisuudenliitto.fi. <http://www.suomalaisuudenliitto.fi/vanhatsivut/hi-kirjoitus.htm>.
28.01.2009; Suvanto 1987; Salmo 1938.

Vantaanlauri, arkisto. http://www.vantaanlauri.fi/arkisto/2005/2005-05-26/ajankohtaista/toisenlaisia_kuin_etelan_ihmiset. 23.01.2009

YLE 1: A-studio. 21.07.2010 ja YLE Areena 22.07.2010

YLE.fi, Teema. <http://teema.yle.fi/ohjelmat/juttuarkisto/henkinen-eurooppamme>.

24.07.2010

YLE, FST5, osa 4/5. Painavaa puhetta Pohjolasta, Tanska. YLE Areena 22.07.2010

YLE, FST5, osa 5/5. Painavaa puhetta Pohjolasta, Ruotsi. YLE Areena 21.07.2010

YLE Teema. Henkinen Eurooppamme, 24.07.2010

LIITE 1

Maakuntalaulujen vertailua Kansanopiston laulukirjojen (KL 1918, KL 1939, KLS 1957) ja Pajamon *Maakuntalaulumme* (1987) teoksen sisältöjen perusteella. Huomioon on otettu maakuntalaulut ja kaikki maakunnallisiin lauluihin luettavat heimolaulut, vaikka ne eivät ole myöhemmin saaneet maakuntalaulun asemaa. Vertailu haluaa osoittaa maakunnallisten laulujen laajuuden ja mahdollisuuden usean laulun potentiaaliin nousta aikojen suosiossa maakuntalaulun asemaan. Lähdekirjasta on mainittu tekijä tai nimilyhennelmä ja vuosiluku. Teoksesta mainitaan nimi ja säveltäjä.

SAVO

LÄHDE	TEOS	SÄVELTÄJÄ
Pajamo 1987:	Savolaisen laulu	Karl Collan
KL 1918:	Savolaisen laulu Suur-Savon nuorisolle Savo	Karl Collan Lenni Linnala O.Lindblad
KL 1939:	Savolaisen laulu Savolaisten esi-isät Savon kyntäjän marssi Kallavesj	Karl Collan O.Kotilainen Leevi Madetoja J.Kappelin
KLS 1957:	Savolaisen laulu Savolaisten esi-isät Savon kyntäjän marssi Kallavesj	Karl Collan O.Kotilainen Leevi Madetoja J.Kappeli

HÄME JA PIRKANMAA

Pajamo 1987:	Hämäläisten laulu	Armas Launis
	Hämelaulu	Toivo Palmroth
	Hämäläisen laulu	saksalainen sävelmä
	Hämeen laulu	Maasalo/Hannikainen
	Kesäpäivä Kangasalla (Pirkanmaa)	G.Linsén
KL 1918:	Hämäläisen laulu	P.J.Hannikainen
	Hämäläisen laulu	sov.Martti Hela
	Hämeen laulu	Armas Maasalo
	Hämeen maa	Armas Launis
	Kesäpäivä Kangasalla (Pirkanmaa)	G.Linsén
KL 1939:	Hämäläisten laulu	saksalainen sävelmä
	Häme-laulu	Toivo Palmroth
	Hämeen laulu	Armas Maasalo
	Hämeen maa	Armas Launis
	Itä-Hämeen laulu	Yrjö Kilpinen
	Kesäpäivä Kangasalla (Pirkanmaa)	G.Linsén
KLS 1957:	Hämäläisten laulu	saksalainen sävelmä
	Häme-laulu	Toivo Palmroth
	Hämeen laulu	Armas Maasalo
	Hämeen maa	Armas Launis
	Itä-Hämeen laulu	Yrjö Kilpinen
	Kesäpäivä Kangasalla (Pirkanmaa)	G.Linsén

SATAKUNTA

Pajamo 1987:	Satakunnan laulu	O.Merikanto
	Satakunnan laulu	J.N.Vainio
	Satakunnan laulu	A.Törnudd
	Laulu Satakunnalle	T.Kuula
	Satakunnan lakeudelle	E.Linnala
KL 1918:	Satakunnan laulu	A.Törnudd
	Laulu Satakunnalle	T.Kuula
KL 1939:	Satakunnan laulu	A.Törnudd
	Laulu Satakunnalle	T.Kuula
	Satakunnan lakeudelle	E.Linnala
KLS 1957:	Satakunnan laulu	A.Törnudd
	Laulu Satakunnalle	T.Kuula
	Satakunnan lakeudelle	E.Linnala
	Vakka-Suomen laulu	Primus Leppänen

VARSINAIS-SUOMI

Pajamo 1987:	Varsinais-Suomi	Suomalainen/ A.Hiilimies
	Varsinaissuomalaisten laulu	V.Mikkola/ T.Louko
KL 1918:	Varsinaissuomalaisten laulu	V.Mikkola
	Varsinais-Suomi	Suomalainen
	Vakka-Suomen laulu	Primus Leppänen

KL 1939:	Varsinais-Suomen laulu	T.Louko
	Varsinais-Suomi	Suomalainen
	Vakka-Suomen laulu	Primus Leppänen
KLS 1957:	Varsinais-Suomen laulu	T.Louko
	Varsinais-Suomi	Naimi Päiviö
	Vakka-Suomen laulu	Primus Leppänen

POHJANMAA

Pajamo 1987:	Vaasan marssi	Karl Collan
	Kymmenen virran maa	O.Merikanto/ Madetoja/ J.Elfving
	Keski-Pohjanmaa	O.Metsola
KL 1918:	Vaasan marssin sanat, sävel <i>Kannaksen laulun</i> mukaan (Kaapro Moilanen). Varsinaisen Vaasan marssin sävelmä tunnetaan kirjassa lauluna ” <i>K.p.t. ’:n marssi</i> (Karl Collan).	
	Kymmenen virran maa	O.Merikanto
	Etelä-Pohjalaisten laulu	J.Ranta
	Pohjolan hymni	O.Merikanto
	Kotikansalleni	H.Klemetti
KL 1939:	Vaasan marssin sanat, sävel ” <i>K.p.t.’:n marssin</i> (Collan) mukaan	
	Kymmenen virran maa	O.Merikanto
	Etelä-Pohjalaisten laulu	J.Ranta
	Lakeuden lapset	L.J.G.Strähle
	Kotikansalleni	H.Klemetti
KLS 1957:	Vaasan marssi	K.Collan
	Kymmenen virran maa	O.Merikanto

	Etelä-Pohjalaisten laulu	J.Ranta
	Lakeuden lapset	L.J.G.Strähle
	Kotikansalleni	H.Klemetti

KAINUU

Pajamo 1987:	Nälkämaan laulu	O.Merikanto
KL 1918:	Nälkämaan laulu	O.Merikanto
KL 1939:	Kyrönmaan laulu	Jaakko Tuuri
	Hymni kotiseudulleni	S.Ranta
	Nälkämaan laulu	O.Merikanto
	Suomussalmi, kotiseutu	Kansansävel
	Laulu Kainuulle	Martti Hela
	Kainuun lapsi	Martti Hela
KLS 1957:	Kyrönmaan laulu	Jaakko Tuuri
	Hymni kotiseudulleni	S.Ranta
	Nälkämaan laulu	O.Merikanto
	Suomussalmi, kotiseutu	Kansansävelmä
	Laulu Kainuulle	Martti Hela
	Kainuun lapsi	Martti Hela

LAPPI

Pajamo 1987:	Lappalaisen laulu (Juokse porosein)	Suomalainen
	Lapinmaa	A.Maasalo

KL 1918:	Juokse porosein Lapinmaa	Kansansävelmä A.Maasalo
KL 1939:	Juokse porosein Lapinmaa	Kansansävelmä A.Maasalo
KLS 1957:	Lapinmaa	A.Maasalo

UUSIMAA

Pajamo 1987:	Uusimaalaisen laulu Uusmaan marssi Uusmaalaisten laulu Nylänningarnas Marsch	A.Maasalo/ A.O.Väisänen O.Merikanto Sibelius H.Borenius
KL 1918:	Uusmaan marssi Uusmaalaisten laulu Saaristolaisten laulu	O.Merikanto Sibelius H.Borenius
KL 1939:	Uusmaalaisten laulu Uusmaalaisen laulu Saaristolaisten laulu	Sibelius A.Maasalo H.Borenius
KLS 1957:	Uusmaalaisten laulu Uusmaalaisen laulu Saaristolaisten laulu	Sibelius A.Maasalo H.Borenius

KYMENLAAKSO

Pajamo 1987:	Kymenlaakson laulu	Emil Genetz
	Kymenlaakson laulu	Merisalo
	Kymenlaakson laulu	Klami
KL 1918:	Kyminlaakson laulu	Emil Genetz
KL 1939:	Kymenlaakson laulu	Merisalo
	Kymenlaakson laulu	Klami
KLS 1957:	Kymenlaakson laulu	Merisalo
	Kymenlaakson laulu	Klami

KARJALA

Pajamo 1987:	Karjalan laulu	A.Maasalo
	Karjalaisen laulu	Primus Leppänen
	Karjalaisten laulu	P.J.Hannikainen
KL 1918:	Karjalaisten laulu	P.J.Hannikainen
	Me Karjalan lapsia laulavia	Elis Palander
	Kannaksen laulu	Kaapro Moilanen
	Vienan Karjalan kansallislaulu	Heino Kaski
KL 1939:	Karjalaisten laulu	P.J.Hannikainen
	Me Karjalan lapsia laulavia	Elis Palander
	Kannaksen laulu	Kaapro Moilanen
	Vienan-Karjalaisen laulu	O.Merikanto

	Karjalan laulu	A.Maasalo
	Karjalaisen laulu	Primus Leppänen
	Karjalan maa	H.Klemetti
	Laulu Vuokselle	E.A.Hagfors
	Kaunis Karjala	Elli Hällström
	Karjalan kumbuzil	Kansansävelmä
	Karjalan kunnailla	Kansansävelmä
KL 1957:	Karjalaisten laulu	P.J.Hannikainen
	Vienan-Karjalaisen laulu	O.Merikanto
	Karjalan laulu	A.Maasalo
	Karjalan kunnailla	Kansansävelmä
	Karjalan kumbuzil	Kansansävelmä
	Kaunis Karjala	Elli Hällström
	Me Karjalan lapsia laulavia	Elis Palander
	Laulu Vuokselle	E.A.Hagfors
	Karjalaisen laulu	Primus Leppänen

KESKI-SUOMI

Pajamo 1987:	Keski-Suomen laulu	P.J.Hannikainen
	Keski-Suomen laulu	Ilmari Krohn
	Laulu synnyinseudulle	Aulis Raitala
	Keski-Suomen kotiseutulaulu	Ivar Widéen
KL 1918:	Keski-Suomen laulu	Ilmari Krohn
KL 1939:	Laulu synnyinseudulle	Aulis Raitala
	Keski-Suomen kotiseutulaulu	Ivar Widéen

KLS 1957: Keski-Suomen kotiseutulaulu Ivar Widéen
Laulu synnyinseudulle Aulis Raitala

AHVENANMAA

Pajamo 1987: Ålänningens sång Jacob Nyvall
Visa till Åland Otto Andersson
Ålänningens sång J.F.Hagfors

LIITE 2

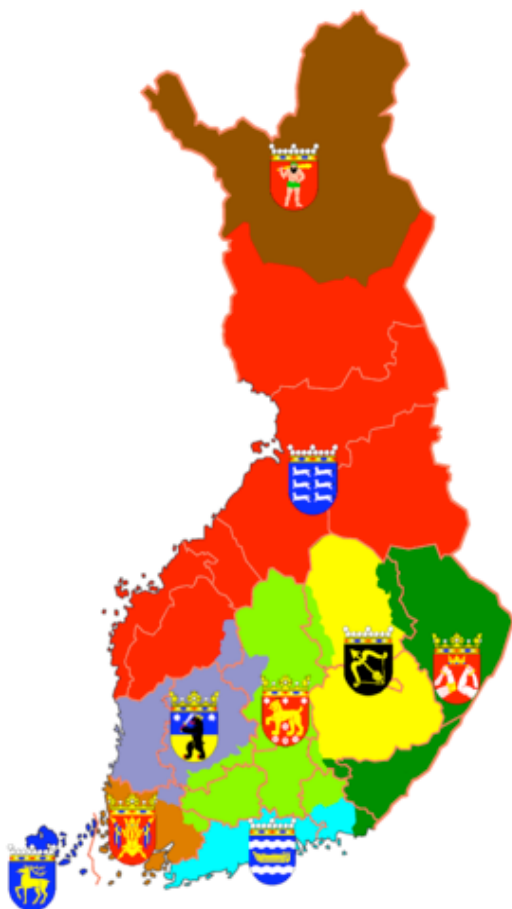
Kirjassa *Suomen maakuntalaulut* (Elfving 1928) esitellään *Laulu Satakunnalle* kahdeksansäkeistöisenä versiona. Kansanopiston laulukirjassa vuodelta 1918 laulu alkaa säkeistöillä viisi ja kuusi jatkuen runon säkeillä seitsemän ja kahdeksan. Vuoden 1939 laulukirjassa (KL 1939) säkeistöjen järjestys alkaa ensimmäisestä kahdeksanteen jättäen säkeistöt viisi ja kuusi kokonaan pois. Samalla tavoin laulu on painettu sanapainokseen kuusisäkeistöisenä (KLS 1957). Laulun säkeet on alla esitettyinä siinä järjestyksessä, miten ne ilmenevät Elfvingin toimittamassa teoksessa.

LAULU SATAKUNNALLE, T.Kuula, Hj. Nordling

5. Siell' rotkoon jylhän louhikon loi lainehtivan vainion sen ahkeroiva kansa. Sä kaikkialla siellä näät, kuin viljelyksen tähkäpää ne nousee loistossansa.
6. Oi, aarre Suomen helmivyön, maa kaunis toiminnan ja työn, se kullankallis meille! Sun onnes meille riemun tuo, kun Luoja auvon päivät suo sun johtaa ilon teille, sun johtaa ilon teille.
1. Sä satakunta armahin, sun kultamaitas tervehdin, nyt lauluain riemumiellä. Siell' keskell' vihreen vainion on koti meillä verraton, on juuret syömen siellä.
2. Kuin kauniit siell' on kunnahat ja lakeudet viljavat, mi heelmän työlle tuottaa! Siell' välkky järvet, virtain vuot, ja jylhät korvet, kylmät suot : siell' raivaajaansa vuottaa. :
3. Siell' marssi kansa urhokkaan, saa heimohengen nousemaan, sen soinnut siellä soivat, kuin pauhu salariuttojen mi myrskyn kiihkon murskaten sun rantaas vartioivat.
4. Sä aarre Suomen helmivyön maa kaunis toiminnan ja työn, sä kullankallis meille! Sun uuras kansas' riemuitsee, kun onni sulle hymyilee, sun johtaa auvon teille.
7. Ja lailla unhon urhojen, jotk' alla maasi turpehen nyt nukkuu kalman unta, me saapuessa myrskysään myös oomme valmiit kärsimään sun eestäs, Satakunta.
8. Se henki aikain menneiden, mi mursi muurit vastusten ja uhmas hallaa, lunta, se vielä vankin turvas on, se vie sun kerran voittohon, sä kallis Satakunta.

LIITE 3

Suomen historiallisten maakuntien rajat olivat huomattavasti erilaiset kuin nykyään. Liitteenä olevassa kartassa värialueet vaakunoineen esittävät historiallisten maakuntien alueita. Nykyiset maakuntarajat ovat kartassa ohuemmalla viivalla merkittynä (Wikipedia/historialliset maakunnat). Suomen historiallisten läänien vaakunat alapuolella seuraavassa järjestyksessä: Häme, Ahvenanmaa, Karjala, Lappi, Pohjanmaa, Satakunta, Savo, Uusimaa ja Varsinais-Suomi.

LIITE 4

KYSELYTUTKIMUKSEN KYSYMYKSET

1. Koulutus ja valmistumisvuosi, oman musiikkikoulutuksesi painopiste ja keskeinen osaamisalue.
2. Maakuntalaulut ovat olleet vahva osa suomalaista lauluperinnettä.
Oma historiasi maakuntalaulujen "kuluttajana", kokemuksia kouluajaltasi.
3. Jos kaikki maakuntalaulut ovat sinulle tuttuja, kirjoita HEP, muussa tapauksessa luettele kolme ensimmäisenä mieleen tullutta kappaletta.
4. Laulatteko
 - a) koulun juhlatilaisuuksissa maakuntalauluja (syyskauden avajaiset, itsenäisyyspäivä, kevät jne.)
 - b) kuoro-ohjelmistona maakuntalauluja
 - c) maakuntalauluja integroituna muuhun opetukseen (esim.maantieto, historia).
5. Kuuluvatko maakuntalaulut opetussuunnitelmaasi kaikilla luokka-asteilla.
6. Muiden kansallisuuksien osallistuminen perinteiseen kouluopetukseen on muuttanut joitakin käytänteitä. Onko maakuntalaulujen asema mielestäsi heikentynyt tai saanut väistyä kansallislaulujen tai muun kansainvälisen musiikin tieltä? Rajoittaako kansainvälisyys paikallisuutta?
7. Maakuntalaulut syntyivät vahvistamaan yhteisöllisyyden tunnetta. Ne ovat tietyn aikakauden tuotteita. Vastaavatko maakuntalaulut enää alkuperäisessä tarkoituksessaan yhdistävänä tekijänä vai ovatko koulut löytäneet omia, omaa yhteisöllisyyttään tukevia lauluja.
8. Eräessä artikkelissa nuori epäili maakuntansa lauluksi Leevi and the Leavingsin ”Pohjois-Karjala” -kappaletta. Olisiko syytä luoda uusia maakuntalauluja? Onko Päijät-Hämeen laulu löytänyt paikkansa maakunnan omana lauluna?
9. Kouluun syntyy uutta musiikin opetusmateriaalia lähes vuosittain. Laulut tuntuvat vaihtelevan musiikkimuodin mukaan. Jotakin perinteistäkin aina löytyy. Minkälaista lauluperinnettä sinä haluat välittää eteenpäin.

KIITOS SINULLE!

LIITE 5

KYSELYTUTKIMUS, HAASTATTELU

Haastattelua on muokattu siten, että haastateltavan henkilöllisyys tai työpaikka ei paljastuisi. Poistetut sanat on korvattu pisteillä. Ulkoasu ja sisältö on muilta osin alkuperäinen.

MAAKUNTALAULUJEN KÄYTTÖ OPETUKSESSA

-olen valmistunut, olen FM vuosimallia -93..... olen opettanut vuodesta 1992, 3 ensimmäistä vuotta olin samanaikaisesti opettajana yläasteella. Opiskeluaikana opetin yläasteella lukuvuoden 1991-1992. Olen sellainen ”perusope” ja missioni onkin opettaa ihan tavallisia oppilaita, sellaisia jotka eivät (vielä!) tiedä olevansa musiikki-ihmisiä. Jokainen voi olla!

-olen käynyt ala-asteen pienessä maalaiskoulussa, ala-asteella. Musiikinopetus oli pelkästään laulua, ja jälkeinpäin ajatellen hyvä niin. Osaan tosi paljon kaikenlaisia lauluja, suuren osan vieläkin ulkoa, mm.suuren osan maakuntalauluista. Siihen aikaan suosikkini oli jostain syystä Varsinaissuomalaisten laulu. Myös kotona laulettiin paljon.

-hep, siis kaikki ovat tuttuja. Lapinmaa –laulun luulen kyllä opetelleeni vasta, kun olin jo töissä. Kerran uran alkuaikana..... oli itsenäisyysjuhlaesitys, jonka osana kuoro lauloi kaikki maakuntalaulut! huhhuh...

-..... lauletaan Hämmäläisten laulu aina lakkiaisjuhlan lopussa. Keväällä harjoittelen sen varmuuden vuoksi kaikkien lukiolaisten kanssa.

-kasilla on valinnaisaine nimeltä laulupainotteinen musiikki. Siellä teemme listaa lauluista, joita kaikkien pitäisi osata, ja niihin kuuluu tietysti oma maakuntalaulu ainakin. Laulamme kaikki maakuntalaulut läpi (joka viikko siis yksi). Tämän vuoden osalta saimme urakan pari viikkoa sitten päätökseen ja pidin huvikseni tänään oppilaille tietokilpailun: taululle 12 maakuntaa ja sitten soitin laulut läpi ja ne piti osata yhdistää. Tulos oli kyllä aika huono; voittajakin sai vaan 5 oikein. selitys: Kaikki kuulostavat kuulemma samalta. MUTTA:Hämäläisten laulun tunnistivat kaikki! (ja tietty kaikki muutkin laulut, maakunta vaan meni väärin.)

-lukion ekaluokan Suomalaisena musiikin maailmassa –kurssilla meillä on aina päivän laulu, siihen otan ainakin Hämäläisten laulun ja Vihreiden harjujen maan. Uusmaalaisten laulu ainakin kuunnellaan, että tiedetään mitkä nuotit on tien varressa Hesaan mentäessä. Laulu on liian vaikea yhdessä laulettavaksi.

-kansainvälisyys ei rajoita paikallisuutta eikä päinvastoin. on paljon eri kansallisuuksia edustavia oppilaita eikä se yhtään estä laulamasta maakuntalauluja. Haluan senkin takia laulattaa niitä, että oppilailta (siis ihan suomalaisillakin oppilailta) on nykyään aika hatara käsitys Suomen kartasta. Vaikka en maantiedon ope olekaan, niin kyllä kaikkien pitää tietää missä on Pohjois-Karjala ja missä Kainuu! Viimeksi tänään yksi kasiluokkalainen sotki Vantaan ja Vaasan. Katsomme siis ihan kartasta missä mikin maakunta on ja mitä kaupunkeja siihen kuuluu.

-maakuntalaulujen sanat huvittavat usein oppilaita, koska noin juhlallisin tuntein tästä kotomaasta ja –seudusta harvoin enää puhutaan. Oppilaat kiinnittävät myös huomiota siihen, kuinka usein lauluissa mainitaan sota ja KEHUTAAN omaa kotiseutua ja sen ihmisiä. Se tuntuu oppilaista hassulta. Mietimme siihen listaan (lauluja mitä pitäisi osata) juuri uudempiakin lauluja, jotka voisivat ajaa saman asian kuin maakuntalaulut. Tuntuu, että mikä vaan laulu, joka on hyvä ja jonka kaikki osaavat (lue:joka soi joka paikassa) lisää yhteisyyden tunnetta. Yläasteen kevätjuhlan loppuksi ei lauletaakaan maakuntalaulua, vaan pois lähtevät ysit esittävät oman laulunsa. Siis tutun laulun, johon ovat itse tehneet sanat. Viime kevään laulu oli Lahdenkatu on kuuma.

-Vihreiden harjujen maa –laulusta oppilaat yleisesti tykkäävät. Kuulostaa kuulemma selkeästi uudelta. ”Vanhat ” maakuntalaulut ovat lähinnä reliikkejä menneisyydestä. Mutta taas MUTTA: lähes kaikki ilmoittavat vanhoista maakuntalauluista kuitenkin suosikikseen Hämmäläisten laulun ”koska se on paras”. Kotiseutuhenkeä siis löytyy!

-pääasia on, että lauletaan jotain. En kuitenkaan halua laulattaa pelkästään tämän päivän hittejä, joista ehkä jotkut jäävät elämään, mutta suurin osa ei. Kokemukseni mukaan oppilaat laulavat perinteisiäkin lauluja mielellään. Kun..... täytti....vuotta ja meillä oli avoimet ovet teimme kuoron kanssa ”konsertin” vanhoista koululauluista. (Arvon mekin ansaitsemme, Koulutie, Etpä tiiä minkä löysin, Pekka kun pellolle vei kanasensa jne). Oppilaat lauloivat niitä tosi mielellään ja vanhemmat olivat ihastuneita, kun kuulivat vanhoja kunnan lauluja. Kerran meillä oli lauantaiyöpäivän teemana metsä ja myös avoimet ovet. Silloin raikuivat mm. Metsäkukkia, Metsän poika tahdon olla, Jos metsään haluat mennä nyt jne. Kaikille hyville lauluille löytyy aika ja paikka!

-en halua antaa liian ruusuista kuvaa, että täällä ope laulattaa ihan mitä haluaa ja laulu raikuu. Yläasteikäisillä vastustus on usein kova, samoin ryhmän painostus. Lauluinto kuitenkin kasvaa yleensä iän myötä (seiskalla se on heikoimmillaan, ehkä äänenmurroksenkin takia), kasilla ja ysillä musiikin valinneet yleensä laulavat ihan mielellään, lukiosta puhumattakaan. Toki on niitäkin, jotka eivät koskaan laula, lähes poikkeuksetta he ovat poikia.